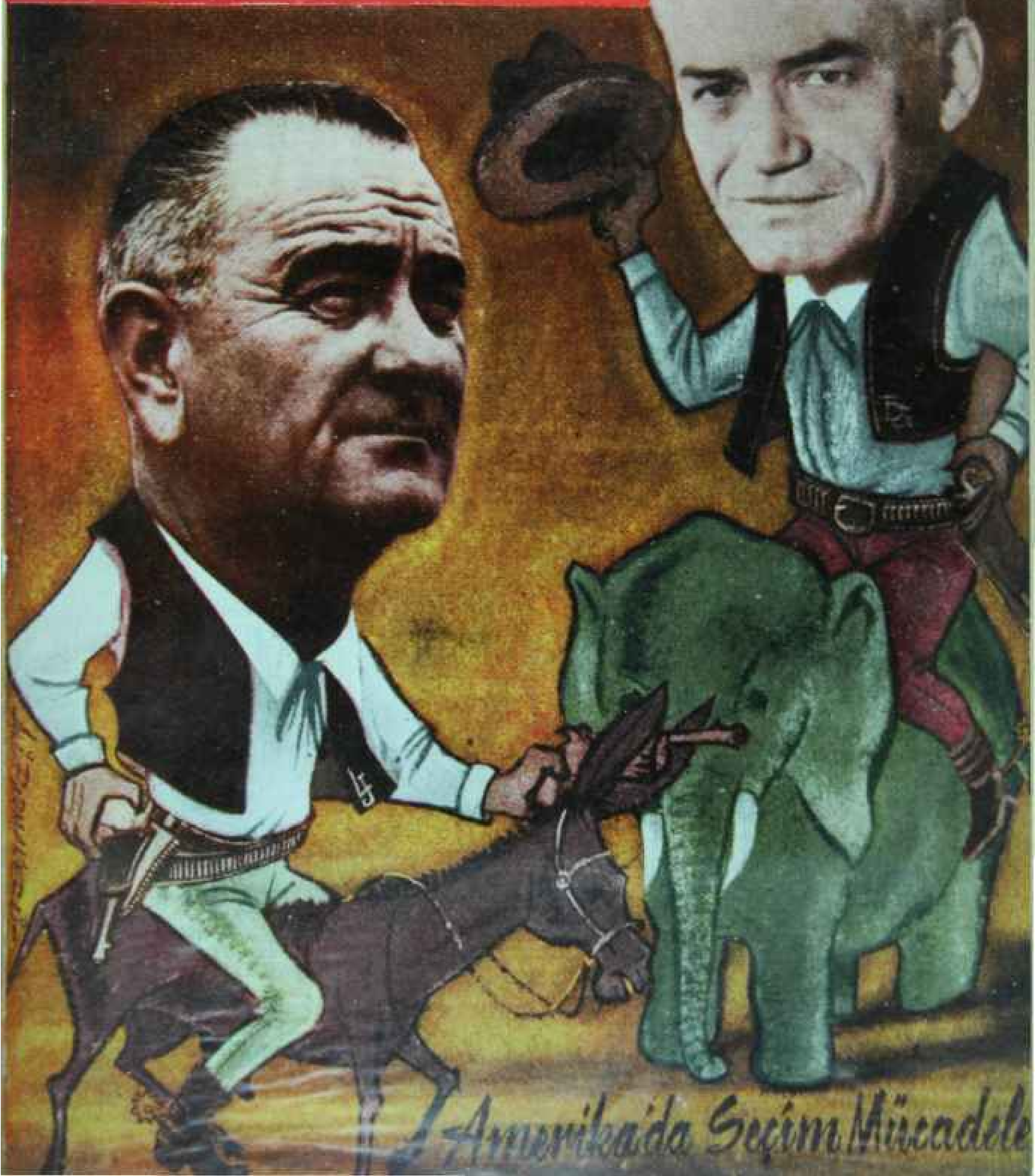
9 EKİM 1964
FİYATI: 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE ME

100 000 T.L.
100 000 T.L.
50 000 T.L.
50 000 T.L.
50 000 T.L.
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

AKİS

Sayı: 538 Cilt: XXXI Yıl: 11

Sahibi
Mübin Toker
Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Karnin
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, E-gemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter. Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye *Fevzi,* Lûtfi Ay — Sinema: Tarık Kakınç — Musiki: Daniyal Eriç — Yayınlar : İlhami Soysal.

Resim
Ali Parmakerli
Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 1 1 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/8
Tel: 11 89 92
P.*K. 582*
İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha.) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) **40.00 lira**
İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaası
Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara
Basıldığı tarih :
8.10.1964

Fiatı 1 Lira

HAFTALIK AKTÜALÎTE MECMUASI

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları

Önümüzdeki hafta İranın başkenti Tahranda, temelleri İstanbulda üç memleketin devlet başkanları tarafından atılan Türkiye-İran-Pakistan üçlü paktının ilk Bakanlar Konsey] toplanacaktır. Kalkınma yolunda bir belgeyi anlaşma olan, fakat dünyada bir yeni cereyanın temelini teşkil' eden bu paktla ilgili ilk çalışmalar umulmayacak şekilde süratli cereyan etmiş, şimdiden bir çok müsbet netice alınmıştır. Ancak bizde, halk ara. sında kullanılan bir tâbir vardır. Bir iyi iş için "Türk gibi başlayıp ingiliz gibi bitirmek" derler. İranlılar ve Pakistanlılar da bu huylan bakımından bizden çok farklı milletler değillerdir. Gerçekten dinamik tarzda başlayan bu yeni işbirliği, sonuna kadar bu hızla devam edecek midir ve bu çalışmaların başarı şansı nedir? Buna doğru bir teşhis koyabilmek için yeni andlaşmada ortaklarımız olan memleketlerin nasıl bir durumda, hangi noktada bulunduklarını anlamakta, onların idarecilerini yalandan tanımakta ve tanıtmakta büyük fayda vardır.

AKİS bunu yapmıştır. Başyazarımız Metlin Toker Tahran toplantısının arefesinde İran başkentine giderek bir hafta bir Kapak Yazısının malzemesini toplamıştır. Bu haftanın ortasında yurda dönen Metin Tokerin hazırlayacağı yazı önümüzdeki AKİS sayısının ilgi çekici bir parçası olacaktır. AKİS Başyazarı İranda Başbakan Ali Mansur, Dışişleri Bakanı Aram ile bir kaç defa uzun görüşmeler yapmış, komşu memleketin idaresini ele alan "Yeni Ekip" in mensuplarıyla temas etmiş, nihayet Saadabat Sara. yında hükümdar Muhammed Rıza Şah Pehlevî tarafından kabul edilmiştir. Bu kabul birbuçuk saat sürmüş ve İran Şahı hem milletlerarası meseleler, hem de kendi memleketine ait davalar konusunda AKİS Başyazarını aydınlatmak lûtfunda bulunmuştur.

AKİS bu sayısında İran Şahının Tahran Toplantısı arefesinde AKİSe verdiği özel bir demeci yayınlamaktadır. Sadece bölgemizde değil bütün dünyada, bir yeni cereyanın izahını yaptığı için geniş ilgi çekecek olan bu demeç İran hükümdarının Saadabat Sarayındaki kabul sırasında açıkladığı fikirlerin derlenmiş bir özetidir. Metin Toker önümüzdeki sayıda yayınlayacağımız Kapak Yazısında bu komşu memleketin bugün hangi noktada bulunduğunu «sıkmayan bir ciddiyet" içinde AKİS okuyucularına anlatacaktır. Bugünden söylenebilecek olan husus İranın çok önemli bir dönüm noktasında olduğudur.

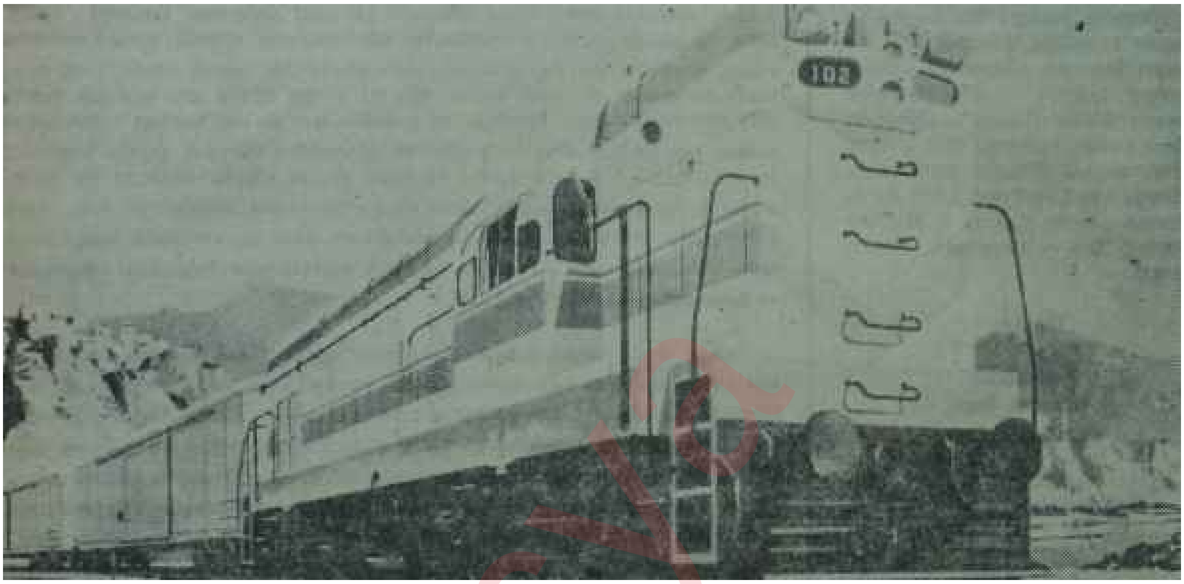
Saygılarımızla
AKİS

içindekiler

AKİS

Yıl : 11 9 Ekim 1964, Sayı: 538 Cilt: XXXI

YURTTA OLUP BİTENLER

Dâvası beraat ile neticelenen meşhur G.M. lokomotifi
Yalancının mumu artık yatsıya kadar bile yanmıyor

Millet

Ucuz etin yahnisi!

Bu hafta Adaletten gelen bir ses, 1964 Türkiyesinin iki büyük meselesinden biri üzerine tekrar eğilinmesi lüzumunu ortaya çıkardı. Türk iş âleminin "Kuvvetli Adam"ına meydan okuyarak bir devlet ihalesini onun firmasına değil, malının daha iyi olduğuna inandıkları bir başka firmaya yaptıkları için başlarına gelmedik şey kalmayan "11 lokomotifçi" kesin şekilde beraat ettiler. Küçük mahkeme bunların hakkında beraat kararını daha önceden vermişti. Bu hafta, beraat kararını Yargılayın tasdik ettiği açıklandı. Gerçi mesele, kendisine türlü politik veçhe de verilerek iş âleminde başka bir neticeye bağlanmıştır. Bu âlemin "Kuvvetli Adam"ı dediğini yürütmüş, temsil ettiği firmaya siparişi verdirtmiştir ama kendisine karşı direnenler, bundan dolayı görevlerini suiistimal ettikleri gerekçesiyle evvelâ umumî efkâr önünde teşhir olunup sonradan bir ürkek Bakan kanalıyla mahkemelere sürüklenenler dürüstlük ve medenî cesaret beratını adaletten almışlardır.,

Herkes bilmektedir ki bugün Türkiye bir önemli yolun başındadır. Türkiye kalkınmasını tamamlamak zorundadır. Bu kalkınma devlet sektörüyle özel sektörün elele çalışmayla gerçekleştirilebilecek bir genişliktedir. Halbuki kaynağı aynı bir cereyan bu sektörlerin ikisini de mânevi baskı altında tutmaktadır. Cereyanın hususiyeti, dünyadaki bütün benzerleri gibi "konunun özelliği "ne göre gerektiğinde kendisi için şeytan sayılan kuvvetle bile işbirliği yapmasındadır. Bu sayede öyle bir hava yaratılmaktadır ki hem memur, hem de sermaye sahibi -eğer "gemisini yürüten kaptan'' becerikliliğinde değil, lerse - ürkütülmektedir,

"11 lokomotifçi'nin suçu, görünüşte ucuz olmasına rağmen aslında Türkiyeye çok pahalıya malolacağına inandıkları bir marka lokomotifi al. mayı reddedip, memleketin menfaatine daha uygun buldukları bir başka lokomotifin satan alınması için mütalaa vermeleridir. Halbuki böyle bir "takdir hakkı", Hükümetçe hazırlanan, fakat Meclisten bir türlü çıkmanuş olan yeni İhale Kanununun özünü teşkil etmektedir. Türkiye uzun yıllar ucuz el yahnisi yemekten çok çekmiştir. Teknik elemanlar, kehdilerine çamur atılacağından endişe etmeksizin, ama üzerlerine sorumluluk da alarak kanaatlerini söyleyemezlerse, söylediklerinde bir takım kuvvetlerin tesiri altındaki politikacıların hücumuna uğrarlarsa, Meclis koridorlarında bazı "lobby'ciler"in türediğini görürlerse elbette ki cesaretleri kırılır. Fakat Adaletin **karan,** bunların korkacak bir şeyleri olmaması gerekliğini ispat etmektedir. Şimdi, ürkek Bakan adaletten gelen sese kulak

Sabun Köpüğü

Metin TOKER

Memleketten bir hafta için ayrıldım. İran Türkiyeden fazla uzak bir yer değil. Ama bizim gazeteler zamanında gelmiyor. Bir gazete zamanında gelmedi mi, insanda okumak için iştaha kalmıyor. Zaten o kadar çok işim vardı ki ve sabahın yedisinden gece yarısına o kadar çok kimseyle temas ediyor, o kadar çok yer görmeye çalışıyordum ki bizim gazetelerin peşinde koşmaya da fazla vaktim olmadı. İranın yabancı dilde çıkan gazetelerindeki Türkiyeyle ilgili olan ve ekserisini Kıbrıs işinin teşkil ettiği haberlerle yetindim. Tabii ne CHP'ye, ne AP'ye ve ne de bizim havanlarda doğduğumuz suya dair tek bir haber vardı. Buna mukabil, eğer şu Kıbrıs işi de olmasa acaba Türkiyenin adı bir yabancı gazeteye geçecek midir diye düşünmedim değil..

Cemil Sait Barlasın doğru bir ölçüsü vardır : "Bir sözün değerini anlamak için onu bir başka dile tercüme edip okumak lazımdır" der. Sahiden de ne pırıltılı, ne şaşaalı, ne cakalı lâflar, yazılar mevcuttur, ki bunlar tercüme edildiğinde birer fikir fıkarası olarak ortada kalırlar. Bir haftalık bir ayrılıktan sonra bizim gündelik meselelerimiz insanda aynı intibaı bırakıyor.

Bu hissin, bir yerlere gidip de oralarda insanların ne önemli, ne hayati işlerle uğraştıklarını görerek kapılınan gıptayla ilgisi yoktur. İranlıların çok noktada bizi andırmadıklarını söylemek imkansız. Ama birimiz, sadece bir hafta kendi gürültümüzden uzak kalırsak bir fasit dairenin dışına çıka biliyoruz ve hadiseleri adeta kuş bakısı gördüğümüzden bunların gülünçlüğünü anlıyoruz. Geldiğim günün sabahı açıp okuduğum gazeteler bende biç bir alâka uyandırmadı. Bir tek haber vardı, o da üzücüydü: Zelzelenin hazin bilançosu. Onun dışında, sanki bir hafta .önceki gazeteleri okur gibi oldum. Ama şimdi bir kaç gün geçecek, ben gene memleketin havasına kapılacağım, fasit dairenin içine tekrar gireceğim ve ondan sonra eski hamamda eski taslar aynı sulan döküp duracaklar.

Şu satırları, bunun sebebini düşünürken yazıyorum ve itiraf ederim ki en ziyade İktidarı suçluyorum. Bir memleketin havasında Muhalefetin hiç rolü olmadığını söylemek mümkün değildir Ama bizde, bugünkü devirde eğer İktidar kendisini fasit daireden kurtarırsa. Muhalefet ne derse desin ve ne yaparsa yapsın derişik bir ruh haleti milleti kolaylıkla kaplayabilir. Zira çok kimse aksini düşünse de gerçek şudur ki bugün İktidar, Muhalefetten çok daha fazla milletin gerçek arzusunu, temayülünü temsil etmektedir. Onun çekingenliği, onun pısırıklılığı, onun dinamizmden mahrumluğudur ki aslında bir azınlığın havasını memlekette söz sahibi etmektedir.

İnönü Hükümetleri 1961 seçimlerinden bu yana. uzun vadeli iş bakımından nesillerin minnet'i anacakları başarılar kazanmışlardır. Bunların başında sivil idarenin hâkimiyetinin tekrar kurulabilmesi gelmektedir. Menderesin deliliği otuzbeş yıllık bir ince gayretin semeresini bir günde yok etmiş. Orduyu politikanın göbeğine getirip bırakmıştır. Bir yandan İnönünün tecrübesi, bir yandan büyük komutanların aklıselimi, bir yandan türk subayının vatanseverliği ve gerçekçiliğidir ki bu orduyu tekrar taşlaşma, asıl ödevinin başına göndermiştir. Ama bu kolay olmamıştır ve herkes bilmektedir ki eğer hükümetler İnönü Hükümetleri, olmasaydı Türkiye çok çalkantının içinde çok sallanacaktı. Fakat bu ve bunun gibi başarılar ancak memlekette yeni bir ruh yaratılırsa devamlı olacaktır. Böyle bir ruhun yaratılması gayretleri ise saman alevinin parıltısından daha fazla ışık vermemiştir. Bunun sebebi İnönünün gösteriş sevmeyen tabi. atında olabilir. Yanındaki ekibin, gençliğine rağmen "durunun seviyesi"nde bulunmamasında olabilir. Kıbrıs talihsizliğinde olabilir. Sebep ne olursa olsun netice aynıdır : İnönüden sonrasını, İnönüyle birlikte varacağımız nokta tayin edecektir. Bir kesin dönemeci dönemezsek, ruhlarda ateşi yakamazsak 1960larda. 1981'lerde korktuğumuz ihtimalle bir gün karşılaşmamız mukadderdir. O zaman, bizi kurtarmanı için İnönünün tecrübesi mevcut bulunmayacaktır.

Bu fikirler önümüzdeki günlerde toplanacak olan CHP Kurultayının ana Sikirleri olmalıdır. CHP Kurultayı Türkiyenin bu ana meselesine çözüm yolu bulmaya çalışmalıdır. Parti Meclisine şunun, yahut bunun girmesinin memleket bakımından bir önemi yoktur. Önemi olan husus, topyekûn bir seferberliğin organize edilip edilememesidir.

CHP arzuladığımız hayat tarzı içinde böyle bir seferberliğü organize edebilecek tek demokratik kuvvettir. Son Reform Hükümetinin bütün memlekette nasıl bir rağbet ve itibar gördüğü, herkesin ona bir an nasıl sarıldığı unutulmamalıdır. Bunun sebebi basittir: Türkler, kendilerini nenin kurtaracağım bilmektedirler. Bilmedikleri nasıl kurtulacaktandır. CHP bu sorunun cevabını verebilir.

İnsanlar boru ve trampet sesine, bayrak ve marşlara, gösterişli törenlere ve tesir edici davranışlara boşuna öreni vermemişlerdir. "Akıncı ruh" bir alay konusu değildir. Adı ne olursa olsun, Amerikayı da Rusyayı da bir akıncı ruh bugünkü haline getirip bırakmıştır. Harpten sonra Almanya bu şekilde kalkınmıştır. İnsanlar inanmaya muhtaçtırlar. Yaptıklarının faydasına inananlar, bunu gözleriyle görüp elleriyle tutanlar canlanırlar, hayat kazanırlar. Pısırıklık içinde parıltı olmaz. Bir cila mutlaka lâzımdır Bu cila sunilik, sahtekârlık değildir. Bu, milletlerin vitaminidir. İktidar, onun 1 numaralı temsilcisi CHP kendi Kurultayında bu reçeteyi millete su. narsa istikbalimizin üzerindeki bulutların dağılması kolaylaşır. Buna mukabil bizim mânâsız, uzaktan bakıldığında insana gülünç gelen meselelerimiz, çekişmelerimiz, lâf kalabalığımız toplantıya hâkim olursa, su üzerine yazı yazılırsa, Kurultayda bir meşale yakılamazsa Türkiye için büyük bir fırsat yok olup gitmiş olacaktır.

Böyle bir hüsran Türkiyenin, türklerin lâyığı değildir. Bundan dolayıdır ki felâketlerini bünyelerinde taşıyan başka usûller Türkiyede mutlaka gene revaç bula. caktır. O usullerin milletlere verdiği dopingtir.

Biz vitamine muhtaç bulunuyoruz.

vermek zorundadır.

Baskı altında bırakılan ikinci bir sınıf, iş adamlarıdır. Bir memlekette her işin tam bir açıklık içinde cereyanını istemeyecek kimse yoktur. Ama eğer "bir delinin attığı taş"ın bin akıllı tarafından çıkarılamaması hadisesi iş âleminde prensip yerini tutarsa, sadece dedikoduya bakılıp bir takım işler durdurulursa, musluklar kesilip müesseseler öldürülürse hiç kimse kendisinde bir işe atılmak cesaretini bulamaz. Böyle hallerde yapılması gereken işlem gerçek ışık meselenin üzerine dökülünceye kadar bahis konusu müesseselerin eskisi gibi çalışmalarının temini, ışık döküldüğünde pislik ortaya çıkarsa işe olduğu gibi el koyulmasıdır. Aksi halde, sıfıra sıfır, elde kalan bir koca sıfır olur. **Son** aylar zarfında bu çeşitten de bir misal çok iş adamının gözünü korkutmuştur,

"11 lokomotifçi"nin beraatı memurlar üzerinde mutlaka hayırlı tepkisini gösterecek ve iş yapmanın, üzerine sorum almanın Türkiyede suç olmadığını gözler önüne serecektir. Lokomotiflere gelince,. "Kuvvetli A. dam"ın kendi firmasına ihale ettirmeye muvaffak olduğu o çekicilerin serencamı umumî efkâr tarafından ilgiyle, yakından takip edilecektir. Bu. gün beraat edenlerin zamanında söylemiş oldukları neviden bir "kazık" yenilecek olursa, ona sebep olanların Adaletten değişik hüküm yiyecekleri şüphesizdir.

iktisat

Güneş de **doğar..**

"1964 ilk 8 ayı zarfında istihsalin tarımda, hububat hariç arttığı görülmektedir. Elimizdeki veriler, grevlere rağmen sınai istihsalin çoğaldığına delâlet etmektedir,

Ekspansiyonist mali siyaset semerelerini vermeğe başlamış ve sonbaharın gelmesi ile piyasalardaki durgunlukta, yaz aylarının tesiri zail ol. maya yüz tutmuştur..."

Bu satırlar, Türkiyedeki ekonomik gelişmeyi yakından izlemek amacıyla yayınlanan bir aylık raporun, en son sayısından aynen alınmıştır ve bir suredir koparılmakta olan "Enf lasyona gidiyoruz", ya da "Ekonomik kriz içindeyiz"' yaygaralarına yerinde bir cevap teşkil etmesi bakımından son derece önemlidir

Gerçi türlü vesilelerle Hükümet tarafından, iktisadi bir krizin söz konusu olamıyacağı bütün nedenleri ile anlatılmış, enflâsyonist bir politika-

Ferit Melen
Kadifeden kesesi..

nın ise, asla düşünülmediği kesin olarak ifade edilmiştir ama, zihinlerde kümelenen kara bulutlar hiç bir za. man tam olarak dağılmamıştır. Zira bunları söyliyenler de politikacılardır ve basından sokaktaki adama, her çevrede-politikacının sözlerinin bir mik tar toleransla dinlenilmesi artık gelenek halini almıştır.

Oysa bu rapor, Türkiyenin en ciddi müesseselerinden biri olarak tanınan, özel bir banka tarafından hazırlanmaktadır. Devletle en küçük bir ilişiği olmıyan bir özel teşebbüsün bugünkü Hükümetin propagandasını yapmak gibi bir amaca hizmet ettiği düşünülemez..

Ancak rapordaki bu satırlara rağmen ekonominin içinde bulunduğu durgunluk devresinden tamamen çıkmış olduğunu da rahatça ileri sür. mek mümkün değildir. Zira, piyasa henüz eski canlılığına kavuşamamıştır Para normal süratte el değiştirememektedir, depolarda hâlâ stoklar alıcı beklemektedir. Ama gerek mevsim icabı ve gerek Hükümetin aldığı son tedbirler sebebiyle, ekonomik hayata bir kıpırdanış, bir canlanış gelmiş olduğu da inkâr edilemez. Zaten raporda söylenmek istenen de budur.

Panorama

Maliye Bakanı Ferit Melene göre bu kıpırdanışın ilk sinyali tekstil endüstrisinden gelmiştir. Gerçekten depolarda toz içinde bekliyen dağ gibi kumaş stokları birkaç haftadan beri tedricen de olsa erimeye başlamıştır. Tekstilde görülen bu canlanma piyasa ile yakından ilgilenen herkesin yüzünü güldürmeye kâfi gelmiştir. Zira endüstrinin bu dalı, türk ekonomisinde öteden beri bir kriter olarak kabul edilmekte ve bu alanda görülen canlılık az sonra bütün piyasaya yayılmaktadır ,

Memnunlukla karşılanan bir başka husus da, ihracatın birdenbire artmasıdır. Buna en çok sevinen, her gece dış tediye açığı ile ilgili kâbuslar gören Melen olmuştur, ithalât aylık periyotlar arasında büyük farklar görülmeksizin muntazaman yürümektedir. Ancak limit geçen yıla oranla biraz daha düşüktür ki, bunun sebebi talep azlığı değil döviz yetersizliğidir.

Bankalardaki mevduatın ise kısa bir süre sonra kabaracağı ileri sürülmektedir. Gerek Melen ve gerek Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Memduh Aytür, mevsim sebebiyle çiftçinin eline henüz para geçmemiş olduğunu, kısa bir süre sonra mahsûl satışlarından elde olunan paranın bankalarda toplanacağını söylemektedirler. Ancak bu yıl tarım, hububattan endüstriyel mahsullere; tütün, fındık ve pamuğa doğru kaymıştır. Bunun için likiditenin müstahsilden, bankalara intikalinin geçen yıllara nispetle daha geç olacağı sanılmaktadır. Bundan sonra, çiftçinin elindeki parayı tüketim maddelerine yatırması ve para kredi hacminin genişleme, siyle, piyasa tekrar eski canlılığına kavuşacaktır. Gerçi durgunluğun asıl sebebi, Kıbrıs buhranı gibi ekonomi dışı bir etkendir. Ama bundan kısa bir süre önce Hükümet tarafından bu psikolojik etkenin tesirlerini izale etmek üzere kredi kolaylığı, emisyon gibi gerekil tedbirler alınmış bulunmaktadır. Şimdilik beklenen, bu tedbirlerin yavaş da olsa tesirini göstermesi, ekonominin yeniden normal plâtformuna oturmasıdır.

Ancak piyasa, ekonominin bir çeki-düzen verilmesi gereken yönlerin, den sadece birisidir. Madalyonun diğer yüzünü teşkil eden devlet bütçesi ise deliklerle doludur. Bu deliklerin en kısa zamanda usta bir el tarafından onarılması gerekmektedir.

Yeni bir yama

Bütçeye vurulacak yama *geçen* hafta Maliye Bakanı Ferit Melen ta. rafından açıklandı:

"— Bütçe açığım kapatmak üzere iç istikraz yoluna gidilecektir."

İç istikraz, devlet bütçelerindeki açıkların kapatılması yolunda başvuru lacak en son çaredir. Bu bakımdan sihirli değneği ile bir dokunuşta piyasayı yeniden canlandıran Melen, bu açıklama ile, kazanmış olduğu müspet puvanlardan birini yitirmiştir.

Ancak meselelerin derinliğine inil-

Ancak meselelerin derinliğine inildiği takdirde, Maliye Bakanına hak vermek için pek çok sebep ortaya çıkmaktadır. Melen, 1964 bütçesini açık. ladığı sırada yaptığı bir basın toplantısında mecbur kalınmadıkça iç istikraza gidilmiyeceğini söylemişti. İşte Maliye Bakanının o zaman bahsettiği mecburiyetler, şimdi kaçınılmaz şekilde kendilerini hissettirmeye başlamışlardır.

Bunların başında, munzam vergi kanunlarının Parlamentodan geclke. rek çıkmış olmaları sebebiyle, programdaki gelir tahminlerinin eksik tahakkuku gelmektedir. Ayrıca Konsorsiyum yardımları ve özellikte ithalât programlarının finansmanı ile ilgili yardımlar, tam olarak gerçekleşmemiş, sadece bu, bütçeye üç ayrı delik açmıştır, İthalât programının finanse edilememesinin ilk tesiri gümrük gelirlerinde azalma şeklinde tezahür etmektedir. Ayrıca ithalâtın düşük seviyede kalması, ithalde, alınan gider vergisi ite istihsal vergisini de etkilemiştir. Her iki vergide de büyük çapta azalma olacağı tahmin edilmektedir.

Ancak Melen, bütün bunları, bir takım ek tedbirlerle halledilebilecek nitelikte pek de çetin olmıyan güçlükler olarak kabul etmekte ve asıl sebebin 1961 yılından gelen bütçe açığı olduğunu söylemektedir. Bu tarihteki bütçe açığı Hazinenin nakit mevcudundan kapatılmış ve böylece Hazinenin likidite dengesi bozulmuştur. O yıldan bu yana 200 milyon lirayı bulan bu açık her yıl. bir sonraki yılın bütçesine aktarılmış ve diğer iktisa. di güçlüklerin de inzimam etmesiyle şimdi, çözümü son derece zor bir problem halini almıştır. Bu yıl yapılacak iç istikraz 159 milyon liradır. Bunun için gerekli kanun tasarısı Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak, Meclis tatile girmeden önce ilgili komisyonlara sunulmuştur. Devlet tahvilleri şeklinde yapılacak olan bu 159 milyon liralık istikraz, 1 milyar 200 milyon lirayı bulacağı sanılan bütçe açığının ancak çok küçük bir par. çasını kapayabilecektir. Açığın asıl büyük kısmı cari harcamalardan yapılacak kısıntılarla karşılanacaktır. Bu kısıntının yüzde 10 civarında olması öngörülmüş bulunmakla beraber, masrafçı dairelerin bu ölçüde bir tasarrufu gerçekleştiremiyecekleri ve en iyi ihtimalle yüzde 8 civarında bir tasarrufun realize edilebileceği sanılmaktadır

Cepteki akrep..

Türkiyenin ekonomik alanda karşı karşıya bulunduğu en çetin meselelerden biri de dış tediye muvazenesindeki açıktır. Bir yandan iç istikraza gidilirken, bir yandan da dış borçlar için yeni yardımlar aranmakta, vadesi gelmiş ya da gelmek üzere olan borçların tecili için formüller düşünülmektedir. Bu yıl ödenmesi gereken dış borç yekûnu 140 milyon dolardır. Bunun 10 milyon dolarlık bir kısmı EMA ile yapılan bir anlaşmayla tecil edilmiştir. Geriye kalan 130 milyon dolarlık ödeme mükellefiyetine karşılık, bugüne kadar Konsorsiyum yardımlarından ancak 190 milyon dolar tahakkuk etmiştir. Bunun 135 milyon doları üye devletlerden, 55 milyon doları ise EMA ve Para Fonundan sağlanmıştır. Oysa Türkiyenin dış yardım olarak 1964 yılı için istediği miktar 215 milyon dolardır. Gerek dış borçların ödenmesi ve gerek ithalât finansmanı için bu miktar, ihtiyacı ancak karşılamak tadır. Ayın 20 sinde Pariste yapılacak Konsorsiyum toplantısında Türkiyenin içinde bulunduğu tediye durumu etraflıca yeniden anlatılacak ve ödemelerin bir an önce yapılması istenecektir.

Memduh Aytür
Plânlamanın sesi

Ancak, Meleni kara kara düşündüren 1964den çok 1965 yılıdır. Önümüzdeki yıl Türkiyenin 215 milyon dolarlık dış borç ödemesi ve bütçe açığını kapamak üzere 300 milyon lira lık iç istikraza gitmesi gerekmektedir. Bunlardan özellikle birincisi, mevcut şartlar altında imkânsızdır. Zira Türkiyenin dış tediye muvazenesini kuracak ne Yunanistanınki gibi görünmeyen gelirleri,, ne de gelişmiş ülkelerde olduğu gibi geniş bir ihracatı vardır. Sadece belirli bir kaç tarım ürünü ile işlenmemiş madenlere dayanan ihracat, ithalâtı bile karşılayamıyacak durumdadır. Turizm ise henüz daha oluşum halindedir. Yunanistanınki gibi, başka ülkelerde yerleşmiş türklerin sermaye transferleri de söz konusu değildir. Almanyadaki işçilerin yurda gelen dövizleri ise önemsiz bir yekûn tutmaktadır. Melenin önünde sadece bir can kurtaran simidi kalmak tadır: Dış yardım.

Tabii bu hiç bir zaman çıkar yol olarak kabul edilemez. Zira DP'nin "Nurlu Kalkınma" devrinde içine girilen fasit dairede dış ülkelerden borç alınmakta ve vadesi geldiğinde bu borçlar gene borç alınarak ödenmektedir Bu arada üstüste eklenen faiz. ler, mevcut borçların üzerine yeni kamburlar olarak binmektedir.

Melenin uzun vadeli bir ödeme politikası - veya bir hamleden çok, şimdilik üzerinde durduğu husus-, bu borçların hiç değilse 50 milyon dolarının tecil edilmrsidir. Melen son Japonya gezisinde OEOD, Dünya Bankası temsilcileri ve Amerika Maliye Bakanı ile görüşerek bu konuda ilk adımı atmıştır. Maliye Bakanının teşebbüsten müspet sonuç verirse borç yükü büyük nispette azalmış olacaktır. Geriye kalan kısmın ise, gene dış yardımlarla ödenmesi düşünülmektedir. '

Bu arada, Mobil Oil Şirketinin kısa bir süre önce Güney Anadoluda bulmuş olduğu zengin bir petrol damarı Meleni hayli ümitlendirmektedir. Maliye Bakanı:

"— Tahminler doğru çıktığı takdirde, Türkiye ham petrol ithal etmekten kurtulacak, böylece 50 milyon dolarlık döviz tasarrufu mümkün olacaktır" demektedir.

Talihin, Türkiyeye de gülmesi, bulunan petrol damarının Melenin umduğu kadar zengin olması temenniye şayandır. Ama bu arada gizlenemiyecek bir gerçek, türk ekonomisinin artık talihe bağlı olarak değil de uzun vadeli ve sağlam bir politikaya göre yönetilmesi, dış tediye imkânlarının bu sistem dahilinde araştırılması gerektiğidir. Bunda en büyük mesuliyet, iki büyük döviz kaynağını ellerinde tutan Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş ile Ticaret Bakanı Fenni, İslimyelinin omuzlarına yüklenmektedir.

Görünmeyen ve görünen gelirler

T'ürkiyenin son yıllarda turizm alanında giriştiği hamle hemen herkes tarafından bilinmektedir. Gerçi

bu endüstri kolundan sağlanan döviz miktarı bugün işin pek önemli bir seviyeye ulaşmış değildir ama, hiç değilse atılan adımlar sağlamıdır, problemler bir sistem ve program da inlinde ele alınmıştır. Bu bakımdan, yatan bir gelecekte dış tediye muvazenesinin sağlanmasında turizmden birşeyler ümid edilebilir. Oysa bir diğer altın yumurtlıyan tavuk, ihracat kelimenin tam anlamıyla keşmekeş içindedir ve Reform Hükümetinin genç Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli, şimdi bütün gücüyle bu keşmekeşe bir son verecek tedbirleri araştırmakla meşguldür.

İslimyeli işe önce hastalığa teşhis koymakla başladı. Bakana göre, yıllardan beri ihracatın bir türlü istenilen seviyeye ulaşamamış olmasının başlıca sebebini, ihraç mallarının çeşit bakımından fakirliği teşkil etmektedir, işte bu açıdan hareket edan Bakan, bir yandan tarım mahsullerine dış piyasada yeni pazarlar ararken, öte yandan da yeni malların, özellikle sınai mamullerin ihracım sağlamak üzere, ihracatı kolaylaştırıcı nitelikte bir takım yeni tedbirler aldı. Bunların en önemlisi, bundan kısa bir süre önce yürürlüğe girmiş olan Vergi iadesi Kanunudur. Bu kanuna göre ihraç edilen mamulün maliyetine giren resim, harç ve sosyal sigortalar Merkez Bankası taralından ihracatcıya iade edilmekte, böylece dış pazarlarda yabancı firmalarla rekabet etmek zorunda olan iş adamı, ucuz maliyet gibi büyük bir avantajla silahlandırılmaktadır. Ayrıca, gene aynı kanuna göre, 90 bin liradan daha yukarı miktarda mal ihraç eden tüccar, bunun yüzde 10'unu otomatik, man Merkez Bankasından tahsil edebilmektedir.

İslimyeli tarafından alınan bir diğer tedbir ise, ihracatı, dolayısıyla olmakla beraber, çok yatandan ilgilendirmektedir. Buna göre. bir ihraç maddesinin imali safhasında herhangi bir ithal malının girmesi gerekiyor sa, müstahsil bu malı getirtmek üzere serbestçe liberasyondan istifade edecektir.

Ayrıca sanayicilere düşük faizle verilen 600 milyon liralık kredi de ihracatı geliştirmek amacıyla alınmış tedbirlerdendir.

İslimyeli bir yandan yaş meyva ve meyva suyu gibi ürünlere de pazarlar aramakta, bunun için özellikle İngiltere, Almanya ve Kuzey Avrupa ülkeleri üzerinde durmaktadır. Ancak pazar bulunması veya dahil teşvik tedbirlerinin yanı sıra ihmal edil.

Fenni İslimyeli
İstim arkadan gelir mi ?

memesi gereken bir husus, bulunan pazarlarla yapılacak ticarette bir istikrar sağlamaktır ki, Türkiyenin en zayıf yönünü de bu teşkil etmektedir. Zira istikrar, devamlı olarak kaliteli mal ihraç etmek, ele geçirilmiş olan pazarın ihtiyaçlarını fasılasız olarak karşılayabilmek demektir. Bu ise herşeyden önce sağlam bir teşkilâtlanmaya ihtiyaç göstermektedir.

İslimyeli şimdi çalışmalarım bu yöne teksif etmiş bulunmaktadır.

Kıbrıs

Harman sonu

Başbakan Yardımcısı Kemal Satır, etrafını saran gazetecilere:

"— Girne yolu sivil trafiğe açıldıktan sonra, türkler hareketlerinde serbest olacaklardır. Sivil rumlar ise, silâhsız olarak Lefkoşe-Girne istikametlerinde, Barış Gücü görevlilerinin kontrolü altında, günde iki defa geçebileceklerdir. Bu şartlarımız ilgililer tarafından kabul edilmiştir" dedi.

Bu sözler, haftalardan beri Başbakanlığın önünde birer heykel kesilen basın mensuplarının ısrarla bekledikleri açıklamayı teşkil ediyordu. Genç gazeteciler heyecanla sordular :

"— Ya Değiştirme Birliği? Birlik ne zaman hareket edecek?.."

Satır, gülümsemesini hiç bozmadı ve bu sorulan, arkasında elleri bloknottu gazeteciler olduğu halde arabasına doğru yürürken cevaplandırdı:

"— İyi inkişaf ediyor, **yakında** neticeyi alacağımızı umuyorum!"

Ama doğrusu, verdiği cevap hiç de ilk sözleri kadar tesirli olmadı.

Bundan sonra gazetecilerin dudak larından dökülen "Yeni bir anlaşmazlık mı var?'' veya "Ne bekleniyor?" gibi sorular, siyah makam arabasının kapalı camlarında takılı kaldı. Satır, basın mensuplarına şöyle bir el salladı ve şoförüne "sür!" emrini verdi.

Olay, haftanın başlarında Salı günü, Başbakanlık binasının önünde geçti. O gün en çok yorulanlar, Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürü İsmail Soysal ile Yardımcısı İlhan Bakay oldular. Hariciyenin bu iki enerjik diplomata, bütün bir gün ve akşamı telefonlarının başında genç gazetecilere, Satırın sözlerini - suya sabuna dokunmayacak bir şekilde, tefsir etmekle geçirdiler. Gazetecilerin merak ettikleri hususlar bir noktada toplanmaktaydı. Bugüne kadar bütün anlaşmazlıkların, Girne-Lefkoşe yolu nun sivil trafiğe açılması meselesinden doğduğu söylenmiştir. Bu konuda Tür kiyenin şartları kabul edildiğine göre, imdi birliğin hareketi neden geciktirilmektedir? Yoksa yeni bir anlaşmazlık mı ortaya çıkmıştır?..

Meselenin aslı

Başkentli gazetecilerin zihinlerinde çöreklenmiş olan bu istifhamların cevabı, Lefkoşede yapılmakta olan ikili müzakereler sonunda verilecektir.

Şimdiye kadar, Satırın da açıklamış olduğu gibi. bazı müspet adımlar atılmış, Türkiyenin şartlarından büyük bir kısmı ramlara kabul ettirilmiştir. Ama hâlâ ortada bazı pürüzlü noktalar vardır ve Değiştirme Birliğinin Adaya gönderilmesi için bu noktaların halli beklenmektedir.

Değiştirme Birliği ile ilgili olarak Makarlosun ilk oyunu, Türk Alayının Barış Gücü emrine verilmesini is temek olmuştur, Makarios böylece bir taşla iki kuş vurabileceğini, Alayın Barış Gücü emrine, girmesiyle statüsünü değiştirebileceği gibi, Letfkoşe-Girne yolu üzerindeki türk tehlikesini de ortadan kaldırabileceğini hesaplamış, tır. Ancak türk hükümetinin Alayın statüsünün Londra ve Zürih anlaşmaları olduğunu kesin olarak ifade etmesi ve gerektiği takdirde Adadaki türk askerinin milli görev alabileceğini değişmez şart olarak ileri sürmesiyle, Makarios bu meseleyi bir ya na bırakmış, ortaya başka bir mesele çıkartmıştır : Girne - Lefkoşe yolunun sivil trafiğe açılması..

İşte on gün önce Lefkoşede başlıyan, sonra New-York'a intikal eden ve son günlerde tekrar Lefkoşede ele alınan mesele budur ve Makarios gerek U'Thant'in baskısı, gerekse Thimayya'nın teklifleri karşısında adım adım gerilemekte fakat bir türlü türk şartlarının tümüne "oriste" diyememektedir.

Geçen Çarşamba gününden bu yana Birleşmiş Milletlerdeki rum temsilci Klerides, U'Thant'in karşısına hep ayni taleple çıktı:

"— Kıbrısta rumlarin ellerinde bulunan yollar açıktır ve bu yollardan türkler de faydalanmaktadır. O halde Girne-Lefkoşe yolunun Birleşmiş Milletler kontrolü altında sivil trafiğe açılması gerekir.."

Kleridesin bu isteği ilk bakışta son derece sempatik görünmektedir. Gerçi rum temsilcisinin serbest olduğundan bahsettiği yollar rum kontrolü altındadır ve buna karşılık Girne - Lefkoşe yolunun Birleşmiş Milletler kontrolüne verilmesi istenmektedir ama, Türkiyenin gene de meselenin bu yönüne bir itirazı yoktur. Asıl tereddüt edilen husus, bütün ikmâl imkânları, bu yola bağlı olan Türk Alayı ile St. Hilarion'daki mücahitlerin durumunun ne gibi bir garantiye bağlanacağıdır.

Son bir hafta içinde Ankarada, gerek Bakanlar Kurulu, gerekse Güvenlik Kurulunda bu husus uzun uzun incelenmiş ve gerekli garantiler alınmadıkça yolun açılmaması kararlaştırılarak, Türkiyenin şartları iki defa sözlü ve bir defa da yazılı olarak U'Thant'a kesin şekilde bildirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri böylece, kesin olarak Türkiyenin şartlarından dönmiyeceğini anlayınca iki koldan teşebbüse geçti. Bir yandan Thlmayya vasıtasıyla Makariosu türk şartlarını kabule zorlarken, öte yandan da her an patlaması beklenen bir olayı önlemek üzere Ankaraya son derece nazik bar ifadeyle kaleme alınmış bir mesaj gönderdi. Mesajda Türkiyeden, Değiştirme Birliğini, görüşmelerden müspet bir sonuç alınıncaya kadar bekletmesi rica ediliyor ve U'Thant'in, gösterilen teenni ve sağduyu sebebiyle teşekkürleri bildiriliyordu.

Böylece, haftanın sonlarından itibaren görüşmelerin ağırlık merkezi Lefkoşeye kaydı.

Thimayya - Makarios ve Thimayya - Şahinbaş ikilileri şeklinde yapılmakta olan görüşmelerde, son üç gün içinde türk görüşü lehinde büyük bir adım atılmış bulunmaktadır. Bu adım, yolun silâhlı rumlara olduğu kadar silâhlı türklere de kapatılması yolundaki yunan tezine karşılık, gerektiği takdirde Türk Alayının bu yoldan faydalanmasını isteyen türk görüşünün Thimayya tarafından Makariosa kabul ettirilmiş olmasıdır. Şimdi görüşmelerin konusu, St Hilarion'daki mücahitlere verilecek garantilerdir. Zira burada bulunan türkler her türlü ihtiyaçlarını Girne-Lefkoşe yolu vasıtasıyla karşılamaktadırlar. Bu bakımdan, yoldan, silâhlı da olsa geçmeleri normaldir. Anlaşmazlık konusu bir diğer nokta da, Girne - Lefkoşe yolunun nerede başladığı meselesidir. Yolun Lefkoşede, türk hakimiyeti altında bulunan Girne kapısından mı, yoksa surlardan itibaren bir kilometre kadar dışarıya uzanan türk mahallesinin bitiminden mi başladığı meselesi henüz halledilememiştir.

Rumlarla ilgili olan şartlar ise hemen hemen tamamen tespit edilmiş gibidir. Buna göre silâhsız sivil ramlar, günde iki defa, Barış Gücünün kontrolü altında Girne yolunu kullanabileceklerdir.

Diğer birkaç teferruat ile yolun başlangıcı ve mücahitlere verilecek garanti gibi meseleler halledildiği takdirde, Değiştirme Birliğinin Adaya çıkması bir gün meselesidir. Bu hususta Barış Gücü tarafından Magosa - Lefkoşe yolu üzerinde gerekli tedbir-

Cralo Plazza Esenboğa hava alanında,
Ara bulurken arada kaybolmasa

İran Şahının Anlattıkları

Aşağıda bulacağınız yazı, Tahranın yazlık Saadabat Sarayında İran hükümdarı Muhammet Rıza Şah Pehlevînin AKİS Başyazarı Metin Tokeri kabul ederek kendisiyle yapmış olduğu görüşmenin izlemidir. Birbuçuk saat süren konuşmada milletlerarası dış politika meseleleri ve bugünkü İranın iç dâvaları ele alınmıştır. Aşağıdaki yazıda. bilhassa dış politika meselelerinde büyük bir mütehassıs olan Şehinşahın Türkiye, İran ve Pakistan arasında başlayan işbirliğinin istikbali, manası, sebepleri üzerindeki düşünceleri anlatılmaktadır. İran hükümdarı bütün mülakat esnasında şahsen kendisinin, İran hükümetinin ve İran milletinin Türkiyeye, türklere, Türkiyenin liderlerine karşı beslediği derin sevgiyi ve takdir hislerini belirtmiştir.

İranın Kıbrıs konusunda aldığı açık vaziyet bu hislerin sözde kalmadığının parlak delilidir ve bundan dolayı türklerin bu vefalı dosta minnetleri sonsuzdur.

İran, Kıbrıs Meselesinde Türkiyeyi kayıtsız ve şartsız olarak, tam şekilde desteklemektedir. Bunun için İran, gerektiğinde, elindeki bütün imkânlarla Türkiyenin yanında bulunacaktır. Bu hususu resmen, Ankaradaki Büyük Elcim vasıtasıyla sayın Devlet Başkanınıza, bildirdim.

İran bu hareketiyle, bir dost ve bir müttefikin nasıl davranması gerekiyorsa o şekildi' davranmaktadır. Bizim dostluk ve ittifak anlayışımız budur. Gerçek bir dost ve gerçek bir müttefik için bundan başka tutum olamaz. O bakımdan İran milletinden ve İran hükümetinden bunun dışında bir davranış beklenilmemelidir. Meselenin barış yoluyla, çözüm bulması elbette ki hepimizi sevindirecektir ve Türkiye Hükümetinin bu istikametteki gayretleri ancak takdirle karşılanmalıdır. Fakat bu, Türkiyenin gayretlerinden başka gayretlere de muhtaçtır.

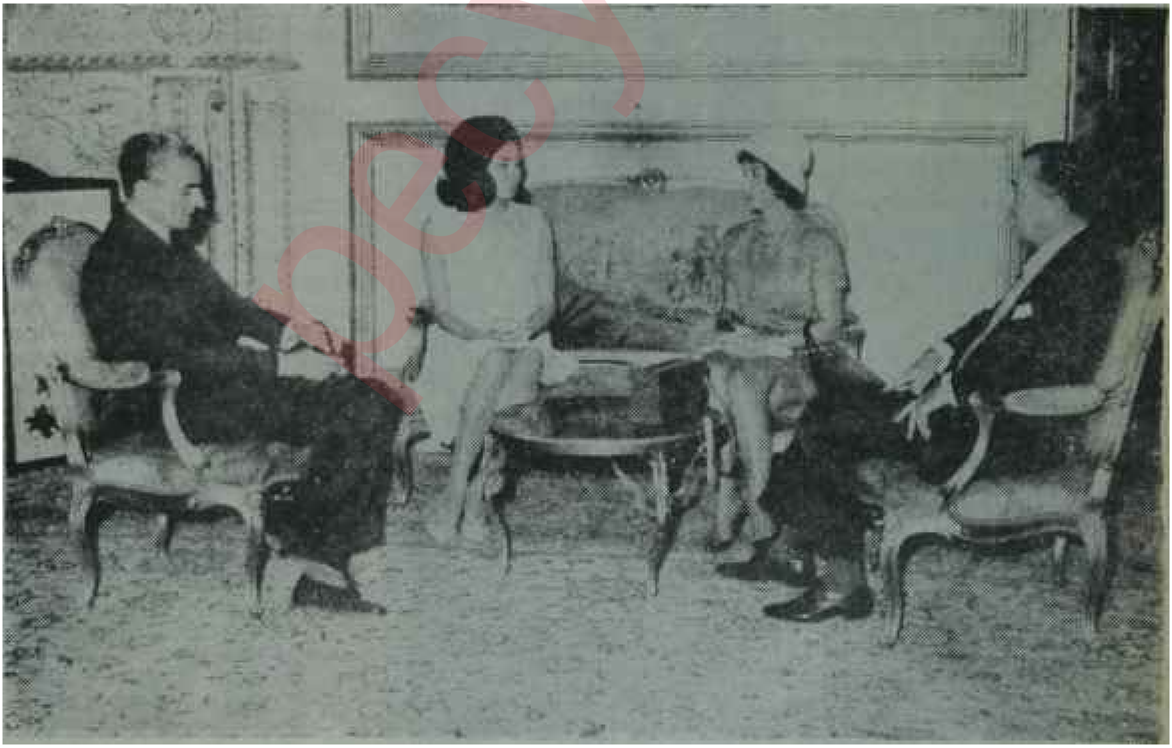
Bölgemizde Türkiyenin de iştirakiyle, Pakistanla birlikte üçlü bir işbirliği paktı kurmuş bulunuyoruz. Benim kanaatimce öyle bir dünyada yaşıyoruz ki otuz milyon türk, yirmiüç, yirmidört milyon iranlı, yüz milyon pakistanlı ayrı ayrı çok büyük bir kuvvet teşkil etmeyebilir. Ama azimli ve kararlı yüzdü milyonluk bir blok, siyaset sahasında ve kuvvet dengesin de son derece esaslı bir rol oynayacak güçtedir. Üç memleketimizin hedefi bu olmalıdır. Böyle bir blok üç memleketimizin ekonomik gücünün birleştirilmesi ve bütün sahalarda ara mızda tam bir işbirliğinin gerçekleşmesiyle kabildir. İstanbulda son derece dostane bir hava içinde kurulan üçlü pakt İranın dış politikasının temel taşlarından biridir. Bölgemizde kuvvetlerimizin birleştirilmesi sesimizin daha yüksek olarak çıkmasını temin edecektir. Bugünkü dünya, milletlerin yalnız kaldıkları zaman güç lükle karşılaştıkları bir dünyadır. Şimdi herkes Türkiye, İran ve Pakistanın yalnız değil, beraber olduğunu bilmelidir.

Kurduğumuz pakt kapalı bir pakt değildir. Aynı ideali paylaşan bütün memleketlere işbirliğimizin kapısı açıktır. Biz iki büyük blokun ikisiyle de samimi, dürüst ve başı dik bir politikanın takip edilmesine taraftar bulunuyoruz. Kendimiz ve bizim durumumuzdaki bütün mem leketler için idealimiz budur. Bizim hiç kimseye

şart koşmak niyetimiz yoktur. Her hangi bir kimseyi zorlamak hatırımızdan geçmemektedir. İdeallerimizi paylaşan milletlerle bu sabalarda işbirliği yapmak, bizim için canlı bir zevktir.

Ben Türkiye, İran ve Pakistan arasında temelleri atılan yakınlaşmanın istikbali konusunda çok ümitliyim. Bir çok memleket bu yakınlaşmanın meyvalarını ve memleketlerimize getirdiği faydaları gördüğünde, bugün bir şüpheciliğe dahi sahip olsa bundan kurtulacaktır ve bizimle işbirliğinin taraftan olacaktır. Bunu görmek uzun bir zamana muhtaç değildir. Milletlerarası alanda, son zamanlarda bir çok yeni millet hürriyetine ve istiklâline kavuşmuştur. Bunları, bloklardan her hangi birine karşı düşmanlık havası içinde bir arada tutmak yolunda gayret gösterenler vardır. Fakat bizlerin ve bu yeni devletlerin menfaatimiz bu değildir. Türkiye, İran ve Pakistan arasında başlayan işbirliği aynı şekilde düşünenler için mutlaka kuvvetli bir cazibe merkezi olacaktır. Benim anlamakta güçlük çektiğim nokta, kendisine karşı düşmanlık körüklenen kimselerin bu düşmanlığı körükleyenlere garip bir şekilde destek olmakta devam etmeleridir. Bundan vazgeçildiği gün, dünya barışı çok şey kazanacaktır. Bunu anlamak görmek o kadar zor olmamak gerekir. Bu gibi kimseler gerginliğin artmasında zararlı rol oynamaktadırlar.

İranın dış politikadaki prensibi, tıpkı Türkiyeninki gibi mevcut andlaşmalara karşılıklı olarak riayet, bir anlayış zihniyetinin hakim olması ve dünya barışına elden gelen yardımın yapılması lüzumudur. Bu balamdan Türkiye ile İran istisnasız her sahada işbirliği yapacak ve müşterek bir politika takip edecek durumdadırlar. Aramızda hiç bir görüş farkı, görüş ayrılığı yoktur. Menfaatlerimiz tamamile birdir. Bunların beraberce savunulması bize sadece kuvvet kazandıracaktır. Pakistanla birlikte bizim üçlü paktımız bu yeni davranışımızın da çerçevesini teşkil edecektir. Bu çerçeve içinde bölgemizde bizi ve bu yolu bizimle birlikte, her türlü peşin hükmün veya zorlamanın dışında takip edecek olanları benim kanaatimce çok mutlu bir istikbal beklemektedir. Önümüzdeki hafta içinde üçlü paktın Tahranda, Bakanlar seviyesinde yapılacak olan toplantısı dünyada gelişen bir yeni cereyanın esaslı adımlarından birini teşkil edecektir.

Saadabat Sarayında İran hükümdarlarıyla..

Tahramda dostluk miskalle değil

ter alınmış, hazırlıklar tamamlanmış bulunmaktadır.

Bir ziyaretçi

Lefkoşedeki görüşmeler bir yılan hikâyesi halinde uzarken, haftanın ortalarında Çarşamba günü, Birleş, iniş Milletlerin yeni arabulucusu Galo Plazza Ankaraya geldi. Plazza'nın bu ziyareti Kıbrıs Meselesinde ilgili devletlerin görüşlerini almaktır. Ancak Sinyor Plazza'nın Esenboğaya inişinden bir gün önce Türkiye, bu meselenin Genel Kurulda gündeme alınması için Birleşmiş Milletlere müracaat etmiştir. Bu sebeple arabulucu, nun ziyareti, meseleye kısa vadede bir çözüm yolu bulmaktan çok, Ankara, Atina ve Londrada yapacağı temaşlardan sonra Genel Kurula sunmak üzere hazırlayacağı rapor bakımından önemlidir.

Ankaradaki görüşmelerde Türk Hükümeti, bu raporun Türkiye lehinde bir hava içinde kaleme alınması için çalışacaktır. Bu, Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna tesir edebilmek bakımından ele geçirilmiş çok kıymetli bir fırsattır. Oylar, kullanılırken her. halde pek çok delege, arabulucunun raporunu dikkatte alacaktır.

Nitekim Plazza, Esenboğaya indikten kısa bir süre sonra yaptığı basın toplantısında bu konuya da değinmiş ve:

"— Raporumun Genel Kurul için faydalı olacağına İnanıyorum" demiştir.

Tarafsızlar toplantısı

Haftanın başında Kahirede toplanan tarafsız devletler zirve toplantısında en fazla kulis çalışması yapanların başında, hiç şüphesiz, Makarios gelmektedir. Bu toplantıya katılanlar arasında çeşitli elbiseler giyenler görülmektedir ama, papaz kılığında ortalıkta dolaşan tek insan da, Makariostur. Özellikle müslüman Afrika devleblerinin papaz kıyafetinden pek hoşlanmadıkları, bazı tarafsız ülke başkanlarının da din adamlarının siyasete girmesini istemedikleri düşünülürse, bu kılığın konferansta Makariosa fazla birşey kazandırmıyacağı kolaylıkla anlaşılır.

Mısır başkentini uzun bir süre bir festival havasına bürüyecek bu toplantıda, Makarios, herşeyden çok Kıbrıs halkına self-detennination hakkı tanıyacak bir karar sureti çıkartmaya çalışacaktır. Self-determination ilkeşi, tarafsız devletlerin pek hoşlandığı bir ilkedir. Bağımsızlıklarına ço_ ğu yeni kavuşan bu devletler, hâlâ sömürge yönetimi altında bulunan ülkelerin kurtuluşu için bu ilkeden büyük fayda ummaktadırlar. Bu bakımdan, toplantı sonunda yayınlanacak bildiride self-determination hakkı sarih olarak yer alacaktır. Ancak bunu Makarlosun anladığı mânada yorumlamaya imkân yoktur. Makarios, self-determination hakkını, Kabrisin Yumanistana ilhakı için kullanacaktır, yoksa bağımsızlık için değil. Eğer bu hak bundan sonra da başka ilhaklar için kullanılırsa, bütün Afrikanın ve Uzak Doğunun haritasını yeniden çizmek gerekecektir. Self-determination hakkının bu şekilde yorumlanmasına ülkesinin birliğini korumak isteyen hiçbir lider razı ol. mayacaktır. Bu bakımdan, yayınlanacak tebliğde Kıbrısa sarih olarak bir atıfta bulunulması uzak bir ihtimaldir.

İngiliz boyunduruğundan çıktıktan sonra bağımsız bir ülke olan Kıbrısın şimdi bir seIf-determination perdesi arkasında Yunanistanla birleşmesi, elbette ki tarafsız devletlerin birçoğu tarafından istenmemektedir. Bunların başında, Mısırın başkanı Nâsır gelmektedir. Nasırın bütün istediği, Kıbrıstaki ingiliz üslerinden kurtulmaktır. Bu üsler, arapların çoğuna, İsrailin üzerine atılan bir şemsiye gibi görünmektedir. Nasır, toplan, tıda, herşeyden çok yabancı üsler meselesi üzerinde duracaktır. Bu meseleyi ortaya atarken de aklındaki tek üs Kıbrıstakiler değildir, Suudi Arabistandakiler de, Güney Arabistandakiler de Nasırın aklındadır.

Mısır lideri, *eğer* Kıbrıs Yunanistanla birleşirse buradaki ingiliz üsleri bir tarafa, onların yerine daha kuvvetli NATO üslerinin geleceğini pek iyi- bilmektedir. Bu bakımdan, Kıbrısı kendi eliyle Yunanistanın kucağına atmak istemeyecektir. Kaldı ki, Makariosun gerçek amacını Asya ve Afrikanın liderleri de şaşılacak kadar iyi anlamışlardır. Afrikanın genç devletlerinden birinin lideri. . haftanın başında Kahirede kendisiyle görüşen bir batılı diplomata, tarafsız ülkelerin Kıbrıstaki türk topluluğunu zorla yunan buyruğu altına koyacak bir çözüm yoluna asla razı olmayacaklarını açıkça, belirtmiştir.

Tarafsız ülkeler toplantısında Kıbrıs konusunda yapılacak kulis görüşmelerinde bütün ağırlığım ortaya koyacak liderlerin bir başkası da, Titodur. Bütün hayatım iki taraflı oyun. la -işin doğrusu, bu oyunu oynamak-

Makarios - Nasır
Kavalcılar

Mareşal Tito
Ortada sandık

ta ondan ustası da yoktur- geçiren Tito, bir yandan Kıbrıs bağımsızlığı, na taraftar görünürken, diğer yandan eğer kıbrıslıların çoğunluğu istiyorsa Adanın Yunanistanla birleşmesine engel olunamayacağını anlatır yollu sözler söylemektedir. Gerçi Titohun bu davranışı şimdi Yunanistanın hoşuna gitmektedir ama, bunların arkasından Makedonya meselesi açılırsa, bulgar ve yugoslav istekleri kar şısında kalacak Yunanistan o zaman büyük bir şaşkınlığa düşmemelidir.

İzmir

Yağma Hasanın böreği!

AP İzmir İl İkinci Başkanı iken, 17 Kasım seçimlerinde İzmir Belediye Başkanlığına seçilen Osman Kibar ile İl Başkanı Karaoğlunun, uzun zamandanberi su altında cereyan eden mücadeleleri nihayet, haftanın başında su yüzüne çıkıverdi. O gün İzmirin Kültürparkı içinde bulunan Fuar Mü. dürlüğünün genişçe salonunda yapılan AP Belediye Meclisi grup toplantısında, Belediye Meclis Başkan Vekilliği, Belediye Başkan Vekilliği, Belediye Meclisi Grup Başkanlığı, Grup idare heyeti üyelikleri ve nihayet Belediye Encümenine seçilecek adaylar tespit edilecekti, İl Başkam ve Temsilciler Meclisi üyesi bulunan Mehmet Karaoğlu hem Belediye Meclisi Başkan Vekili, hem Belediye Başkan Vekili, hem Meclis Grup Başkanı sıfatını taşıyordu, hem de Grup idare heyetinde görevli idi. Belediye Daimi Encümeninde ise, Osman Kibarın muhalefetine rağmen, Karaoğlu taraftarları bulunuyordu. Haftanın başında yapılan Grup toplantısında Ka. raoğlu, yine eski görevlerinde kalmak istediğini açıkça ortaya atınca, Osman Kibar taraftarları isyan bayrağını açtılar. Bu grupa göre, Karaoğlu_ kendisinde büyük kudret görerek teşkilâta sırtını çevirmiş bir politikacı idi ve artık teşkilâttaki dikftatoryasına bir son vermek gerekiyordu.

İki gün üstüste yapılan toplantı, lar son derece elektrikli bir hava içinde geçtiğinden, AP Belediye Meclis Grupu bir sonuca varamadı, dolayısile gerek Karaoğlu, gerekse Kibar taraftarı Belediye Meclisi üyeleri kesif bir kulis faaliyetine giriştiler. Oy_ sa ki işin beklemeğe tahammülü yoktu ve yürürlükteki kanun muvacehesinde en geç, içinde bulunduğumuz haftanın başında Belediye Meclisindeki organ seçimlerinin tamamlanması gerekiyordu.

Nihayet Fuar Müdürlüğünün geniş salonunda yapılan son toplantıda oy. lamaya geçildi. İl Başkam Karaoğlu, yine Belediye Meclisi Başkan Vekilliğine, Belediye Başkan Vekilliğine VB AP Meclis Grup Başkanlığına adaylığını koymuştu. Fakat sonuç hiç de Karaoğlu ve taraftarlarının azruladığı şekilde çıkmadı. Osman Kibar hizbi, Mehmet Karaoğlunu Belediye Meclisindeki bütün sıfatlarından ayırmıştı. Karaoğlunun elinde İl Başkanlığı ve Temsilciler Meclisi üyeliğinden başka sadece Belediye Meclisi üyeliği sıfatı kalmıştı.

Ne var ki Karaoğlu ve taraftarları ümitlerini henüz yitirmemişlerdi. Zira bu, bir Grup toplantısında alınan

karar idi ve Belediye Meclisi toplantısında yapılacak seçimlerin sonucu kendi lehlerine tecelli edebilirdi.

Umulan ve bulunan

Fakat, Mehmet Karaoğlu ve taraftarlarının hayâlleri suya düştü. Haftanın başında toplanan Belediye Meclisinde, CHP'lilerin müstenkif kaldıkları seçimler sonucunda, bir gün önceki Grup toplantısında tespit edilen Osman Kibar hizbine mensup adaylar büyük çoğunlukla makamları paylaştılar. Karaoğluna karşı olan hizip, kendi-kendine "Medeniyetçiler Grupu" adını takmıştı, Karaoğlunun da en fazla ağırına giden, bu isim idi. "Yani, biz medeni değiliz de iptidai miyiz?" diyordu.

Seçimlerin sonu alındığında, Mehmet Karaoğlu ile Osman Kibar arasında alttan alta devam edegelen çekişmenin, Grup toplantısı dışında, bir defa da umumun önünde ortaya atılması dikkatten kaçmadı. Mağlûbiyete tahammül edemiyen Mehmet Karaoğlu ile beş arkadaşı, CHP'li Meclis üyelerinin ve toplantıyı izleyen vatandaşların gözleri önünde, hışımla yerlerinden kalktılar ve salonu ter. kettiler. Bu, karşı hizip mensuplarının ekmeğine yağ sürdü. Zira AP'nin Büyük Kongresi yakındı ve Büyük Kongreye gidecek olan delegeler, Karaoğlunun hareketlerini delegelere, teşkilâtı parçalama gayreti olarak göstereceklerdi.

Nitekim bir Belediye Meclisi üyesi, Karaoğlu ve beş taraftarı salonu terkettikten sonra, şöyle dedi:

"— Bu bir silkiniştir ve Merkez İlçenin Karaoğlu ve taraftarlarına karşı hakimiyetidir. Karaoğlu, şimdiye kadar parti içinde, kendi görüşünden başka bir görüşe itibar etmemiştir. Bu yolda muhtelif ikazlarımız oldu. Günün siyasi atmosferinin binbir güçlüğü içinde gelişmeğe çalışan bir partide eski zihniyete artık yer kalmamıştır.."

Mehmet Karaoğlu ise, Osman Kibar ile olan ve şimdiye kadar sık sık tekzip ettiği ihtilafını, basına şu şekilde açıklamakta artık mahzur görmedi :

"— Belediye Başkanı Osman Kibar, kendisine uygun bir Belediye Encümeni seçtirtmeğe muvaffak olmuştur. Aksi tezi savunan bizler, İzmir halkına daha iyi hizmetler görebileceğine inandığımız kimseleri seçtir, mek için çalıştık Fakat seçim neticesi böyle tecelli etti."

Ne gariptir ki, Karaoğlunun, şehre hizmet edeceklerinden şüphesi bulunan kimselerin çoğu, bizzat kendisi tarafından, seçimler arefesinde Belediye Meclisi üyeliklerine teklif edilmiştir! Karaoğlunun bu çelişkilerle dolu demeci, AP çevrelerinde hayretle karşılanmıştır. Ayrıca demeç, Büyük Kongre arefesinde, Karaoğlu taraftarlarını da endişeye düşürmüştür. Kendilerine "Medeniyetçiler Grupu" adını takan Kibar taraftarları ise, gelecekteki zaferlerinden emin, son zaferlerini kutlamakla meşguldürler.

A. B. D.

Bir ipteki iki cambaz

(Kapaktaki seçim savaşı)

Cumhuriyetçi Partinin başkan adayı Barry Goldwater, Birleşik Devletlerin orta bölümündeki Ohio eyaletine girdiği zaman, kendisini karşılayan kalabalığa şöyle bir bakıp se-. vindi. Öyle ya, burası ötedeniberi Cumhuriyetçi Partinin kalesi olarak bilinen eyaletlerden biriydi ve yapılan bütün kamu oyu yoklamalarında Goldwater büyük bir arayla başta gidiyordu. Nitekim bu kalabalık da, Cumhuriyetçi adaya, Ohio'nun oylarına güvenebileceğini bir kere daha göstermiyor muydu? Evet; evet, Ohio cepte keklik sayılabilirdi.

Pakat Goldwater'in Ohio'daki -sevinci uzun ömürlü olmadı. Eyaletin içine doğru girildikçe Cumhuriyetçi adayı karşılayanların sayısı azaldı, kalabalıklar gittikçe ufaklaştı. Hatta koca Colombus şehrinde yapılan bir toplantıya katılanların sayısı onibine sor ulaştı. Üstelik, bunların bir kısmı da ellerinde "Goldwater son derece tehlikeli bir adamdır", "Goldwater bombadan başka birşeyi sevmez" gibi münasebetsiz bazı dövizler taşıyorlardı! Tabiî, bütün bunlar Arizona senatörünü pek üzdü. Ohio'dan çıkarken, Gold water eskisi kadar sevinçli değildi.

Seçim kampanyası ilerledikçe Goldwater'in koyu Cumhuriyetçilerin bile oylarım kaybetmekte ' olduğunu gören Başkan Johnson, ne gariptir, bu durumdan fazla bir mutluluk duyamamaktadır. Çünkü her geçen gün oy kaybeden yalnız Arizona senatörü de. ğildir, ırk ayrımı konusundaki tutumuyla gericileri çok darıltan Başkan Johnson'in da Demokrat Partinin güvendiği bazı bölgelerde sanıldığı kadar oy toplayamıyacağını gösteren belirirler vardır. Yüz yıla yakın bir süredir oyunu hep Demokrat Partiye veren Güney eyaletlerdeki beyaz seçmenlerin Önemli' bir kısmı, şimdi oylarını Goldwater'e vermeye hazırlanmaktadırlar. Meselâ, Güney Karolinanın demokrat senatörü Strom Thunmond, parti dayanışmasını bir tarafa bırakarak, baş. kan seçimleri sırasında Goldwateri destekleyeceğini açıkça ilan etmiş bulunmaktadır.

Çok bilinmiyenli bir denklem

Şu satırların yazıldığı sırada, seçim gününe tam bir ay kala, Birleşik Amerikadaki başkanlık kampanyası en hızlı dönemine girmiş durumdadır. Bir yandan Cumhuriyetçi aday Goldwaber durup dinlenmeden bir eyaletten ötekine koşarken, öte yandan Baş kan Johnson da seçim konuşması yap malt için önüne çıkan hiçbir fırsatı kaçırmamaktadır. Yapılan kamu yoklamalarının hemen hepsi önümüzdeki seçimde Johnson'a daha büyük bir şans tanımakla beraber _ son yapılan Gallup yoklamasına göre, amerikan seçmeninin yüzde 65'i Johnson'a, yüz de 29 'u da Goldwater'e oy vermek kararındadır. Yüzde 6'sının ise henüz kesin bir kararı yoktur - sandıklardan nasıl bir sonuç çıkacağı önceden kesin olarak bilinemez. Çünkü, özellikle bu kere yapılacak başkanlık seçimi, çok bilinmiyenli bir karmaşık denkleme benzemektedir.

Son yıllarda yapılan bütün amerikan seçimlerinde, sonucu etkileyen pek çok politika-dışı unsur vardır. Bunların başında, hiç şüphesiz, baskıları milyonları çok aşan günlük gazetelerle her evde baş köşeyi kaplayan televizyon gelmektedir. Hangi parti kampanyasını iyi kurup yürütebilirse, adayının kişiliği ne olursa olsun, daha iyi sonuç alabilmektedir. Gerçi amerikan seçmeninin bir televizyon rek-

L. Johnson bir seçim kampanyasında
"Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır"

lamına kapılıp tuvalet sabunu veya diş macunu seçer gibi siyasal tercihler yaptığı söylenemez ama, hergün önüne temcit pilâvı gibi sürülen isimlerin ve temaların etkisinde kalmamak, için insanın üstün bir fikir düzeyine ulaşmış olması lâzımdır. Hele son birkaç seçimdir adayların karşılıklı olarak televizyona çıkarılması adetâ bir kampanya geleneği duru. onma gelmiş bulunmaktadır. Bu gelenek, ilk olarak, Kennedy ile Nixon'ıh 1960 seçimlerinde televizyona çıkmalarıyla başlamıştır. Amerikadaki politika uzmanlarının büyük çoğunluğu, bu televizyon tartışmasının Kennedy'nin seçimi kazanmasında büyük bir rol oynadığı kanısındadır. Aynı şekilde 1962 yılında yapılan eyalet valilikleri seçiminde, bu sefer de Kaliforniya valiliğine adaylığını koyan Nixon, seçime bir gün kala yaptığı talihsiz bir televizyon konuşmasının kurbanı olmuştur. Televizyon tartışmalarının ne yönde gelişeceği ve kimin yararına sonuçlanacağı hiç belli olmadığı için, bugün halkın çoğunluğu tarafından desteklendiği anlaşılan Johnson, Goldwater'in ısrarla istediği bir televizyon karşılaşmasından şimdiye kadar dikkatle kaçınmıştır.

Amerikan seçimlerinde sonucu etkileyen politika-dışı unsurlardan bir başkası da, seçmenlerle adayların gün. lük hayatıdır. Büyük şehirlerin kırılması zor çerçevesine sıkışıp kalmış, bütün amaçları günlük geçimini sağlamak olan yarı işsiz kalabalıklar dışında, orta sınıfın eşiğini aşmış her amerikalı belli ve sınırlı bir hayat düzeni olan insandır. Evi, arabası, televizyonu, karısı ve çocukları bu dü-

Seçimler

Lyndon Johnson ve yardımcısı

Bu satırların yazıldığı günden tam bir ay sonra, Birleşik Amerika. lılar yeni başkanlarını seçmek üzere sandık başına gidecekler. Ortada biri Demokrat, öteki Cumhuriyetçi iki aday vardır. Demokrat Partinin adayı, şimdiki Başkan Johnson'dır. Başkan Johnson, Kennedy'nin ölümünden sonra iş başına gelmiştir ve onun bıraktığı boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. İç politika meselelerinde, tecrübeli bir eski senatör ola. rak Kongre ile münasebetlerini gayet iyi kurmasını becermiş ve hattâ bu konuda Kennedy'den daha da başarılı olmuştur. Kennedy'nin Kongreye sunduğu Sosyal Haklar Kanununu, Yoksullukla Savaş Kanununu çıkaran, hep Johnson'dır, Seçimlerden sonra da, yaşlılara parasız sağ. lık hizmetleri sağlayacak kanunun üzerine eğileceği anlaşılmaktadır. Şimdiye kadar, bu kanun Kongreden çıkarılamamıştır.

Dış politikada johnson'ın iç politikadaki kadar başarılı olduğu söylenemisz. Çünkü amerikan dış politikasının öyle bugünden yarına değişmesi, çıkar bir yola girmesi kolay değildir. Sokaktaki amerikalı bugün milletlerarası sorunların gerçek gidişini hâlâ anlamış değildir. Senato Dış Münasebetler Komisyonu Başkam Senatör Fullbright'ın amerikan dış politikasındaki yanlış varsayımları ortadan kaldırmak için yaptığı çağırı, halk arasında şöyle dursun, aydın bir bakan tarafından yöneltilen Dışişleri Bakanlığında bile yankı bulamamıştır.

Cumhuriyetçi Partinin Başkan Johnson'ın karşısına çıkardığı aday, Arizona senatörü Goldwater'dir. Gold water'in bu adaylığa kadar yükselişi bir acıklı hikâyedir. Cumhuriyetçi Parti içinde ilk aday isimleri ileri sürüldüğü zaman, Goldwater ona yakın isimden yalnızca bir tanesiydi ve Amerikada bir avuç gerici dışında hiç kimse Arizona senatörünün bunların en başına geçeceğini düşünmüyordu. Fakat parti içindeki kilit yerlerini tutan bazı profesyonel Goldwater taraflıları, ileri fikirli Cumhuriyetçilerin uyuşukluğundan ve eski Başkan Eisenhower'in beceriksizliğinden faydalanarak, Arizona senatörünü adaylığa kadar yükselt, mişlerdir.

Cumhuriyetçi aday hakkında çok söz söylenmişidir. Goldwater'in federal devletin görev ve yetkilerinin kısılması taraflısı olduğunu, ırk ayrımı meselesinde eyaletlerin davranışlarına karışılmasını istemediği - ni işçi sendikalarını bir komünist düzeni, sosyal güvenlik tedbirlerini büyük endüstrinin ve meslek teşekküllerinin işlerini bozan gereksiz bi-

zenin değişmez parçalandır. Ancak, her amerikalı, kendisi ile bu değişmez parçalar arasındaki bağıntı ne ise, karşısındaki insanın da kendi evi, arabası, televizyonu, karısı ve çocuklarıyla aynı türden bağıntı kurmasını bekler. Bu beklenen bağıntının dışına, çıkan bir insan belki amerikan toplumunda yaşamaya devam edebilir ama, kendini ona kabul ettiremez. Eğer bir aday bu değişmez parçalara karşı davranışında amerikan toplum ölçülerinin dışına çıkıyorsa, politik üstünlük ve nitelikleri ne olursa olsun, başarı kazanamaz. Onun içindir ki Amerikada büyük küçük her kamu görevine adaylığını koyan herkes evine bağlı, çocuk sahibi iyi bir aile babası olduğunu, toplumca konulan ölçüleri olduğu gibi benimsediğini etrafa duyurmak için büyük bir gayret harcar. Hattâ, biraz da akıllı bir politikasıysa, siyasal bakımdan da hiç de devrimci bir kimse olmadığını ilân eder, alışılmış ve benimsenmiş politika kurallarına uyacağını bildirir. İşin garibi, bu yüzden oy da toplar. Amerikalının belli sınırlı ve hiç değişmeyen hayat düzeni, politikada da aynı yönde etkisini gösterir. Belli sınırlı ve değişmeyeni iş başına getirir. Bunun içindir ki, son yıllarda Amerikada seçimle görev alan bütün ileri düşünüşlü adamlar, bu niteliklerini seçim kampanyası sırasında saklamak ve sonradan ortaya çıkarmak zorunda kalmışlardır. Bunun içindir ki Kennedy, kampanya başında Küba ve Çin konularında ortaya attığı devrimci düşünceleri kampanya ilerledikçe yavaş yavaş değiştirmiştir. Gene bunun içindir ki, Batı ölçülerinde bir

ve Ötesi

ner buluş olarak karşıladığını artık herkes bilmektedir. Dış politikada ise Amerikanın dünyadaki tek kuvvetli devlet olduğu hülyası içinde olmalıdır ki, yeniden kuvvet politikasına dönüşü istemektedir.

Gelecek ayın başında sandıklara . gidecek olan amerikan halkı, bu durum karşısında, varolan düzeni iyi kötü korumaya ve alışılmış ölçülerin dışına çıkmadan işleri yürütmeye kararlı bir Başkanla, XIX. yüzyıl amerikan toplumuna dönüşü savunan bir senatör arasında bir seçim yapmak zorundadır. Oysa Amerika gibi önce batılı hürriyetin, sonra endüstri çağı toplumunun öncülüğünü yapmış olan bir ülkede, partilerin seçmenlerin karşısına daha ilerici adaylarla çıkması beklenirdi. Gerçekten, amerikan partileri seçmenlerinin karşısında bir tincoln'ii, bir Roosevelt'i, bir Kennedy'yi çıkarmış partilerdir ve eğer Amerikanın iç ve dış itibarını yeniden düzeltmek istiyorlarsa, aynı şeyi bugün, de yapmamaları gerekir.

Hele Lincoln'ün partisi, Cumhuriyetçi Parti, hayatının en büyük fırsatını kaçırmış bulunuyor. Amerikan toplumunun bugün içinde bulunduğu iç ve dış bunalım ortadayken. Cumhuriyetçi Partinin bu bunalımlara çağdaş birer çözüm yolu bulacak bir adayla ortaya çıkması beklenirdi. Ortaya çıka çıka Goldwater'le çıkması, Lincoln'ün hatırasına indirilen en büyük darbedir. Cumhuriyetçi Parti, Goldwater'i saflarındaki aşın sağcılara bir fırsat verip ağızlarını kapamak için adaylığa kadar yükselttiyse, hiç şüphesiz en yanlış zamanı seçmiştir.

Barry GoIdwater kampanyada Eisenhower ile

Seçimleri Başkan Johnson'in önemli bir çoğunlukla kazanacağı söylemiyor. Fakat Goldwater acaba ne kadar oy toplayacaktır? Bütün mesele buradadır. Başlangıçta Başkan Johnson'in bütün eyaletlerde seçimi kazanacağını ilân edenler, şimdi Goldwater'in en az yirmiiki eyalette şanslı olduğunu kabul etmektedirler. Eğer Cumhuriyetçi aday Johnson karşısında önemli bir oy toplarsa, bu, amerikan toplumunun gerçekten büyük bir bunalım içinde olduğunu ve bir kurtuluş yolu aradığını gösterecektir. Siyasi partiler akıllarını başlarına alıp seçmenlerin karşısına günün meselelerini ve dünyanın gidişini anlayan adaylarla çıkmadıkça, alışılmış ölçülerin dışına çıkmaktan çekinmedikçe, Goldwater ve benzerleri, ellerinde yanlış reçeteler de olsa. Amerikayı iç ve dış bunalımdan kurtaracak kimseler olarak ortaya çıkacaklar ve oy toplayacaklardır.

Johnsou'un bir kara kalem portresi
Yaver şanslı adam

aydın olan Stevenson iki seçimi üstüste kaybetmiştir ve amerikan ölçülerine göre ileri sayılabilecek Johnson da, Goldwater karşısında, Cumhuriyetçi adayın bir radikal olduğunu, oysa kendisinin gerçek amerikan muhafazakârlığım temsil ettiğini söyleyecek kadar ileri, daha doğrusu geri gitmektedir. Başka bir deyişle, olağan amerikalının kalıplaşmış günlük yaşayış ve davranış düzeni amerikan politika hayatının da çerçevesini çizmektedir.

Büyük başın büyük derdi

Bununla beraber, şimdi yarışan her iki başkan adayı da kaynak bakımından toplumun birbirine benzer çevrelerinden geldikleri, düzgün bir aile hayatı yaşadıktan için, kimin daha fazla muhafazakâr olduğu konusundaki tartışma dışında, bu konuda birbirlerine fazla söz söyleyemiyeceklerdir. Buna karşılık, rakiplerinin özel hayatlarındaki karanlık tarafları aydınlığa çıkarmak için büyük bir gayret harcamaktadırlar. Babasından büyük bir servete konan Goldwater, Johnson'in zenginliği konusunda fazla titiz davranmaktadır. Bilindiği gibi, hayata bir ilkokul öğretmeni olarak başlayan Johnson, bugün en dar ölçülerle 3,5 milyon dolarlık bir servetin sahibidir. Johnson ailesi, bu serveti, Bayan Johnson'in Texas'ta ucuz fiyata satın aldığı bir radyo ve televizyon istasyonundan kazanmıştır. Yayın istasyonlarının çalışmaları, Amerikada federal devlet tarafından kurallara bağlanır ve federal otoriteler tarafından denetlenir. Johnson, Kongrede geçirdiği yıllar boyunca, bu kuralları koyan komiteleri etkilemek durumundaydı. Ufak bir radyo ve televizyon istasyonundan çıkarılan bu büyük servet, şimdi Cumhuriyetçilerin elinde önemli bir kozdur. Bunun yanısıra, bir de Bobby Baker meselesi vardır. Baker, Johnson tarafından Senatodaki Demokrat grupun sekreterliğine getirilen bir genç adamdır ve bu genç adam, önce meteliğe kurşun atarken, birkaç yıl içinde Johnson'dan da öönemli bir servete sahip oluvermiştir. Baker hakkında yapılan bir parlâmento soruşturması sırasında ortaya çıkan yolsuzluklara bir ara Johnson'in ismi de karışmışsa da, Demokratlar soruşturmayı büyük bir ustalıkla ha. sıraltı etmesini becermişlerdir. Zaten Johnson da Baker tarafından kendisine verilen bir müzik dolabını bir eski dostun armağanı olarak kabul ettiğini söyleyince, işi üsteleyen de çıkmamıştır.

Ancak, önümüzdeki ayın ilk haftası içinde yapılacak başkanlık seçimini en fazla etkileyecek şey, bu politika-dışı unsurlar değil, politik konulardır. Bunların başında da, hiç şüphesiz, ırk ayrılığı meselesi gelmektedir.

Bütün politika yorumcularının tizerinde birleştikleri gibi, Birleşik A. merika bu seçimlere iki önemli konunun baskısı altında girmektedir. Bunların birincisi, Amerika içindeki ırk ayrılığı anlaşmazlıkları; ikincisi de, amerikan dış politikasının yer yer uğradığı gerilemeler, başarısızlıklardır. Zaten yorumcuların çoğuna geçen yüzyılın adamı gibi görünen Goldwater'in belirmesi kuvvetlenmesi ve aday olarak ortaya çıkmasının nedeni de, bu iç ve dış sürtünüşlerden bıkan amerikanların ortadaki meselelere yeni bir çözüm yolu bulmak isteğin, den başka birşey değildir. Başka bir deyişle, Amerikada, kalıplaşmış yasayış ve davranış düzeninden bıkış belirmiştir ve Goldwateri bir radikal olarak damgalaması, belki de yerinde bir davranıştır.

Goldwater'in Amerikayı artık iyiden iyiye saran ırk ayrımı çıbanı için verdiği reçete, bunun tedavisinin federal devlete değil, eyaletlerin kendilerine bırakılmasıdır. Federal devle. tin görev ve yetkilerini dar tutup eyaletlerin görev ve yetkilerini genişletmek isteyen bu görüş, her anlamıyla. XIX. yüzyıla ve Güney eyaletlerinde yeniden esir ticaretine dönüşün ta kendisidir. Goldwater, diğer iç meşalelerin büyük bir kısmına da aynı reçeteyi vermektedir. Amerikan toplumunun içine düştüğü kötülükler, uğra. dığı başarısızlıklar giderilmek isteniliyorsa, federal devletin görev ve yetkileri kısılmalı, karar ve yürütme yetkileri vatandaşa ve mahallî topluluklara bırakılmalıdır. Hele sendikalara Goldwater'in hiçmi hiç sempatisi yoktur. O, sosyal güvenlikle ilgili bütün kanunların karşısındadır. Bir fransız yazarının da haklı olarak söylediği gibi, Goldwater, amerikanlara başka bir hükümet biçimi sunmamak. ta, hükümeti ortadan kaldırmak istemektedir. Cumhuriyetçi adaya göre, ancak o zaman ırk ayrımı meselesi kendiliğinden çözülecek, iş adamları daha serbestçe çalışacak, ülkenin ve kişilerin zenginliği artacak. toplum ahlâkı düzelecek, suçlar azalacak ve ortalık güllük gülistanlık olacaktır!.

Hiç şüphesiz, bu söylediklerini XX. yüzyılın ikinci yarısında hiç kimsenin yapamıyacağını Goldwater de pek iyi bilmektedir. Toplum yapısının gittikçe karmaşıklaştığı bu çağda, devleti ortadan kaldırmak, onun yetki ve görevlerini vatandaşlara ve mahalli topluluklara devretmek mümkün değildir. Fakat bunlar, yaşadıkları toplumun meselelerinden bunalan bazı amerikan vatandaşlarına denenmeye değer bir yol gibi görünmekledir. Bunların sayısı bugün çok değilse bile. amerikan toplumu bugünkü bunaltısına bir çözüm yolu bulama-

dığı takdirde, eninde sonunda çoğalacaktır.

Vietnamdan Kıbrısa

Amerikanın bugün içine düştüğü ikinci büyük bunalım dış politika konusundadır. Amerikan dış politikası, Vietnamdan Kıbrısa kadar, gözle görülür bir bocalama içindedir. Johnson yönetiminin Vietnamda can kurtaran simidi gibi sarıldığı Kaan rejimi, bir yandan komünist gerillacılaların baltalamaları, öteyandan budistlerin ülkenin yönetiminde haklı olarak daha fazla söz sahibi olmak is. temeleri yüzünden bir türlü yerine oturamamıştır. Son haftalarda rejimin dayandığı ordu içinde de önemli bölünmeler başgöstermişür. Zor geçiştirilen bir darbe denemesinden sonra, şimdi ordudaki "Genç Türkler" Khan' ın yakın çalışma .arkadaşlarından bazılarını Vietnamdan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Vietnamın kapı komşusu Laosta olup bitenler ise daha iç açıcı değildir. Önce Kamboçyanın bağıra çağıra tarafsızlığa kaydığını gördükten sonra, Amerika şimdi Laos olayları karşısında da etkisiz bir göz. lemci olmaktan öteye gidememektedir. Dün Kamboçya, bugün Laos, belki yarın da Vietnam, birer birer Amerikanın nüfuz alanından çıkarak tarafsızlığa kayacaklardır.

Eğer amerikan dış politikası yalnız geri kalmış ülkelerde başarısızlığa uğrasaydı, belki bunu dünyadaki gelişim çizgisine bağlamak kolaydı. Fa. kat, şu sırada Amerikanın, Batılı dostlarıyla da başı derttedir. Fransanın başına geçen bir De Gaulle, washington'un hem dünya, hem avrupa politikasına karşı dikilmiş bulunmaktadır. Washington Güney Doğu Asyada kuvvetli sağcı yönetimler kurmaya çalışırken, De Gaulle tarafsızlığın gampiyonluğunu yapmakta, Komünist Çini Amerifcaya rağmen tanımakta tereddüt etmemektedir, Washington Avrupada NATO örneğine uygun bir birleşik düzen isterken, De Gaulle, Avrupanın kapısını avrupalı olmayan, lara, yani anglo-saksonlara kapayıvermektedir. Bütün bunlar yetişmiyormuş gibi, fransız devlet başkanı son günlerde bir de Lâtin Amerika gezisine çıkmıştır ve şimdiye kadar yalnız Birleşik Amerikanın nüfuz alanı içinde bulunan bu koca kıta üzerinde de söz sahibi olmaya çalışmaktadır.

NATO'nun durumuna gelince, Birleşik Amerikanın bütün avrupa savunma düzeninin temeli saydığı bu teşkilâtın durumu şimdi içler acısıdır. De Gaulle, Fransanın savunması için NATO dışında tertipler yapmakta, büyük bir inatla kendi bağımsız vurucu kuvvetini kurmaya uğraşmaktadır. Amerikanın onu bu inattan döndürmek için öne sürdüğü çok taraflı vurucu kuvvet tasarısı hâlâ yerinde saymaktadır. Önümüzdeki seçimlerde İngilterede işbaşına İşçi Partisi geçerse, tasarı bir darbe daha yiyecektir. Nihayet, Türkiye ile Yunanistan arasında çıkan Kıbrıs anlaşmazlığı da, NATO'nun güneydoğu kanadım bir daha kolay kolay kendine gelemiyecek biçimde sarsmış bulunmaktadır.

Yanlış reçete

Amerikan dış politikasının içine düştüğü bu güç durum, hiç şüphesiz, amerikalıları büyük bir hayal kırıklığına uğratmış bulunuyor. Bu bakımdan, kafası işleyen her amerikan vatandaşı yeni bir dış politika anlayısının özlemini çekmektedir. Goldwater bu özlemi de çok iyi sezinlemiştir ve seçmen karşısına kendine has bir dış politika reçetesi ile çıkmaktadır. Gerçi bu reçete de modası geçmiş bir reçetedir, eskidir, bugünkü dünya meselelerine şifa olacak bir reçete değildir ama, dış bozgunlardan bıkan amerikan vatandaşlarının kulağına uysal gelmesi ihtimali bir tarafa atılmamalıdır.

Amerikayı dış politika bozgunlarından kurtarmak için Goldwater "sıkılı yumruk" politikasını izlemek gerektiğini ileri sürmektedir. GoIdwater'e göre milletlerarası politikada başarıya ulaşmak için kuvvetli olmak ve karşısındakini, gerekirse bu kuvveti kullanacağına inandırmak lâzımdır. Cumhuriyetçi aday, bu bakımdan, zaman zaman bir atom savaşı tehdidinden bile kaçınmamak gerekliğini ileri sürmektedir. Bu görüşüne uygun olarak, Goldwater, sınırlı etkili taktik çekirdekli silâhların gerilla savaşlarında, örneğin Vietnamda kullanılmasına taraftardır. Üstelik, Goldwater'e göre, bu türlü silâhlan kullanmaya karar vermek yetkisi de Washington'a değil, savaş alanındaki kumandana bırakılmalıdır. O zaman komünistler gerilla savaşların durduracaklar, Amerika artık gerilemiyecektir.

Goldwater"e göre, "sıkılı yumruk" politikası yalnız sıcak savaşları değil, soğuk savaşı sona erdirmek için de en etkili politikadır. Görüşme ve taviz, yeni görüşmeleri ve yeni tavizleri gerektirmektedir. Oysa görüşme ve tavizden mümkün mertebe kaçın. mak gerekir. Kuvvet tehdidi, düşmanı kendiliğinden yola getirecektir.

Goldwater'in milletlerarası gerçeklere tabantabana aykırı bu modası geçmiş dış politika görüşü, amerikalıların büyük bir bölüğünü iç politika görüşünden daha çok korkuya düşürmüştür. Kuvvet politikasının, bir ilke olarak benimsendiği takdirde, dünyayı bir atom savaşına götüreceğini aklı başında her amerikalı pek iyi bilmektedir. Bu fırsatı kaçırmak istemeyen Demokratlar da Goldwater'i amerikan kamu oyuna "savaş isteyen adam" diye tanıtmak için büyük çabalar har

Barry Goldwater ailesiyle

Milyonluk bir aile

camaktadırlar. Bu durumun seçim şansını çok azaltacağım biraz geç de olsa anlayan Goldwater, şimdi bir barış havarisi rolüne bürünmüş, "sıkılı yumruk" politikasının yalnız ve yalnız barışa hizmet etmek için izlenecek bir politika olduğunu ispatlamaya çalışmaktadır. Buna karşılık Başkan Johnson da, seçimlere bir ay kala, bir yandan Güney Doğu Asyadaki amerikan tutumunu hissedilir derecede sertleştirip Goldwater'in elindeki en önemli kozu almak isterken, diğer yandan, yeniden başkan seçildiği takdirde Batılı dostlarının başkentlerine bir yolculuk yapacağını, hattâ Krutçefle buluşmaktan bile kaçınmayacağını etrafa duyurarak Kennedyden devraldığı "görüşme diplomasisi" ilkesine bağlılığını göstermeye çalışmaktadır.

Sıkı bir yarış

Bütün bu çeşitli düşüncelerle sandık başına gidecek olan amerikalı seçmen. Kasımın ilk haftasında yapılacak seçimlerde acaba oyunu hangi başkan adayına verecektir? Şimdi bütün yorumcular, büyük bir merakla, bu sorunun karşılığını bulmağa çalışmaktadırlar.

Bu sorunun karşılığını vermeden önce, amerikan seçim sistemini bilmek gerekir. Bilindiği gibi, bu seçimler sırasında, amerikan siyasî partileri seçmenlerin karşısına bir başkan, bir de başkan yardımcısı adayı çıkarırlar. Cumhuriyetçi Partinin başkan adayı Goldwater, Demokrat Partinin, ki de Johnson'dır. Goldwater, yanına, yardımcı olarak, New York eyaleti temsilcilerinden Miller'i almışlar. Miller, tıpkı Goldwater gibi aşırı liberal ve bu yüzyıla uymayan düşüncelerle dolu bir politikacıdır. Temsilciler Meclisinde geçirdiği yıllarda, sosyal güvenlikle ilgili tek bir kanuna oy vermemiştir. Buna karşılık Johnson' in yardımcısı Humphrey amerikan politika sahnesinin en ileri fikirli kişilerinden biri, belki de en başta gelenidir.

Kasımın ilk haftasında sandık başına gidecek seçmenler, doğrudan doğruya bir partinin başkan adayıyla onun yardımcısına değil, fakat onları seçecek ikinci seçmenlere oy vereceklerdir Başka bir deyişle, 'Kasım başında Amerikanın her eyaletinde ikinci seçmenlerin seçimi yapılacaktır Her eyaletin, Kongredeki senatör ve temsilci sayısının toplamı kadar İkinci spçmeni vardır, Örneğin, İllinois'un. Temsilciler Meclisinde 24 temsilcisi. Senatoda da - her eyalet gibi _ 2 senatörü vardır. Şu halde Illinois halkı 26 ikinci seçmen seçecektir. Eğer seçilen bu 26 ikinci seçmen Johnson'i destekleyecek Demokrat ikinci seçmenlerse Illinois seçimlerini Johnson kazanmış demektir. Buna karşılık, diyelim ki İndiana seçimlerini de Goldwater'e oy verecek Cumhuriyetçi liste kazandı. O zaman İndiana seçimlerini de Goldwater kazanmış olacaktır. Bütün eyaletlerde seçilecek ikinci seçmenlerin sayısı 538 'dir. Bunların yarısından bir fazlasını, yani 270' inin oyunu alacak aday, başkan seçilecektir.

Son yapılan kamu oyu yoklamalarına göre, Başkan Johnson, seçimlere bir ay kala, 147 ikinci seçmen seçecek oniki eyalette kesin bir şekilde, 165 ikinci seçmen seçecek ondört eyalette de aşağı yukarı önde gitmektedir. Eğer bu yirmi altı eyalette de Johnson'a oy verecekler seçimi kazanırlarsa, Demokrat aday 312 oyla seçimi kazanacak demektir. Buna karşılık Goldwater de 33 ikinci seçmen seçecek dört eyalette kesin olarak, 152 ikinci seçmen seçecek onsekiz eyalette de büyük bir ara ile önde gitmektedir.

Kim kime oy veriyor?

Başkan Johnson'a oy verecek eyaletler, özellikle, kuzey-doğudaki büyük endüstri merkezleriyle, federal hükümetin yardımından büyük fayda gören bazı az nüfuslu fakir eyaletlerdir. Meselâ, başlarında Romney ve Scranton gibi Cumhuriyetçi valiler bulunmasına rağmen, otomobil endüstrisinin yatağı Michigan'la demir-çelik endüstrisinin toplandığı Pensilvahianın Johnson'a oy vereceği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, bütün ekonomisi federal harcamalara dayanan Alaska, sosyal güvenlik ilkelerine ve sendikacılığa çok bağlı Rhode İsland bütün zenginliği federal devletin yardun ve yol göstericiliğiyle kurulan büyük bir elektrik ve sulama şebekesine bağlı Tennessee gibi eyaletler de Johnson'i desteklemektedir. Bunlara ek olarak, Goldwater'in "sıkılı yumruk" politikasından hoşlanmayan bazı ortabatı eyaletleri de Johnson'i seçeceklerdir.

Goldwater ise daha çok geleneksel olarak Cumhuriyetçi olan bazı eyaletlerle ırk ayrımı isteyen güney , eyaletleri tarafından desteklenmektedir.

Görüldüğü gibi, yapılan kamu oyu yoklamaları Başkan Johnson'a büyük bir şans tanımaktadırlar. Fakat Johnson, akıllıca bir davranışla, bu yoklamaları olduğu gibi kabul edip kampanyasını gevşetmemekte, sanki Goldwater'le başabaş gidiyormuş gibi işi sıkı tutmaktadır. Johnson taraf. tartarının, seçimleri en fazla etkilemesinden korktukları konu, ırk ayrımı konusudur.

Bu bakımdan, Kasım başında yapılacak amerikan seçimlerinin nasıl sonuç vereceği hiç belli değildir. Evet, belki Başkan Johnson kazanmaktır ama, Goldwater acaba ne kadar oy toplayacaktır? Bütün mesele buradadır. Eğer Arizona senatörü hiç de beklenilmeyen kadar çok oy toplarsa, gelecek seçimlerde yalnız Birleşik Amerika değil, bütün dünya çok dikkatli olmalıdır.

Bunun arkasından gelecek çok şey vardır.

Goldwater seçim kampanyasında

Akıntıya çekilen kürek

YALNIZ
U.S.ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC VARDIR
CVC: lâstiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını tamamen bertaraf eden harika bir birleştiricidir.

Tüli'den haberler

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, yeni sezonu 2 Ekim Cuma akşamı açta. Büyük meşgaleleri içinde aile müzikle ilgisini kesmeyen Başbakan İnönü, o akşam konser salonundaki halkın büyük tezahüratı le karşılandı. Dinleyiciler, İnönüyü ayakta alkışladılar. Konsere Bayan İnönü de gelmişti.

Konserin ev sahipliğini, Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktemle Müsteşarı ve Güzel Sanatlar Genel Müdürü yapmakta idi. Kemal Satır, Bülent Ecevit ve eşi, Haldun Derin ve Fatma Derin, ayrıca ankaralı müzikseverler dinleyiciler arasında idiler. Sovyet-Büyük Elçisi Rijov da konserdeydi.

Başbakan İnönü konserde
Dinlenme saati

Turizm mevsiminin sona ermekte olduğu şu son Haftalarda, Avrupanın türkler tarafından en çok sevilen ve ziyaret edilen şehri Münihte muntelif meslek ve. muhillerden pek çok kimseye rastlamak mümkün. Geçtiğimiz son iki hafta içinde Münih ce, bir çok tanıdık simayla karşılaştık.

Ziya Müezzinoğlu son haftalar 1-çinde birkaç gününü Münihte geçirdi. Prof. Yavuz Abadan ile eşi Nermin Abadan birlikte gelmişlerdi. Sanayi Bakanı Muammer Erten ile eşi Feride Erten de Malta dönüşü, bir. kaç gün için, Münihe uğramışlardı. CHP Ankara milletvekili Fuat Börekçi oğulları ile beraber dolaşıyordu. Eski Tarım Bakanı Osman Tosun da Münihteydi. Engin Cezzar ve Gülriz Sururî topluluğu ile beraber "Keşanlı Ali Destanı"nı bazı alman şehirlerinde temsil etmek üzere Almanya va gelen Semiha Berksoya, şehrin ana caddelerinden birinde, bir kürk üzerinde, bir kürk kolunda, nefes nefese dolaşırken rastladık. Anadolu A. jansından Kâzım Kip de bazı işlerini halletmek üzere, Sedat Taylan ise, galiba bir iş için Münihe gelmişlerdi. İstanbul Teknik Üniversitesi profesörlerinden Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakihoğlu - kendisi ayni zamanda TRT yönetim kurulu üyesidir - da Alman Üniversitesinin davetlisi olarak Münihte bulunuyordu.

•

Halen Danimarkada görevli bulunan genç hariciyecilerimizden Gün gör Tanıl, üç ay kalmak üzene, otomobille İstanbula geldi.

*

Hacettepe Fakültesi doçentlerinden Apdullah Kenanoğlu ile eşi, Çeşmeden döndüklerinden beri çok neşeliler. Galiba ikinci çocuklarının da erkek oluşuna çok seviniyorlarmış. Hayli zamandır ortalarda pek görünmeyen Kenanoğlu çiftine şimdi sık sık Kavaklıderede rastlanıyor,

*

Sportmen hariciyecilerden Nejad Şahin ile eşi Ayten Şahin sık sık Tenis Kulübünde gözüküyorlar. Ekseri de yanlarında, son zamanlarda Üniversiteyi bırakıp kendini tamamen spora vereceği söylenen zarif genç kızlarımızdan Işık bulunuyor.

yakında Madrite gidecek olan Dış Ticaret mensuplarından Selçuk İnan, geçenlerde İzmire gittiğinde, su kayağı yaparken kaza geçirmiş, kaburga kemiği zedelenmiş. Genç bekâra galiba nazar değiyor. Yirmi gün kadar önce do evinin damının onarımını bizzat kontrol etmek üzere çık_tığı damdan düşmüştü. Öyle anlaşılıyor ki. İnanın artık sakin bir hayat sürmesi zamanı geldi!

İki yıldan beri burslu olarak Amerikada bulunan Günseli Kuntbay yurda döndü. Eşi Orta Doğu Amme Enstitüsü Genel Müdür Yardımcısı İhsan Kuntbay da böylece, uzun süren bekârlıktan kurtulmuş oldu. Şimdi daha geniş bir ev arıyorlarmış. Bulunca hemen taşınacaklarmış.

Bir süre onca kısmî bir felç geçiren. Muğla senatörü Muallâ Akarca, uzun zamandır yattığı hastahaneden nihayet çıkmış. Sıhhî durumu gittikçe düzelmekte olan Akarcaya geçmiş olsun demek için bütün dostları, kendisinin Ankaraya dönüşünü bekliyorlar.

Eski PTT Genel Müdürü emekli General Enver Kıttaydın, İstanbul'daki inşaatları biter bitmez, evini büsbütün oraya nakledecekmiş. Şimdilik Bayan Kutaydın, çocukları ile birlikte Ankarada kalıyor. Eşi ise İstanbulda, inşaatın başında

•

Birkaç ay önce Atinaya tayin olunmuş olan hariciyeci Metin Kuştaloğlu ile eşi Yıldız Kuştaloğlu, boşanmak üzere mahkemeye müracaat etmişler. Bayan Kuştaloğlu, Ankarada kardeşi ile beraber tuttukları evde oturuyor.

İran Büyük Elçiliği sekreterlerinden Ayşe İnceer, onbeş günlük bir Avrupa seyahatinden yeni döndü. Seyahatinden çok memnun kalan İnceer, bu vesile ile almancasını da epeyce ilerletmiş

Fransız Kültür Heyeti, uzun süredir gerçekleştirmeğe çalıştığı Fransız Lisesini nihayet kurdu. Okul şimdilik Orta ve Lise kısımlarının ilk sınıfları ile çalışmaya başlayacaktır. Bu suretle Başkent, iyi bir liseye daha kavuşmuş olmaktadır.

Halûk Kurdoğlu, Mamakta askeri talim ve terbiye esnasında düşe. rek bir parmağını kırmış. Sakat en alçı içinde dolaşmakta olan Kurdoğlu, büyük bir kaza sonucu, haftanın başındaki Pazar gecesi ölen Ahmet Tarık Tekçe ile kendi durumunu mukayese ederek Allaha şükretmekte ve annesinin şefkatli ellerinde kazayı unutmağa çalışmaktadır.

Ankara Filarmoni Derneği, mevsimin ilk konserini takdim eden ve müzikseverlere gelecek programlar hakkında geniş bilgi verecek olan Ari kara Filarmoni dergisini çıkarmak başladı. Şimdiye kadar lyi bir mu hasebeci olduğu bilinen Suat Beriker derginin sunuş yazısını hazırlamış. Çeşitli derneklerdeki hizmetleri ile dikkati çeken Berikeri bu suretle, at tık sık sık yazı âleminde de göreceğiz İsviçrede otelcilik tahsil eden oğlu Kerman Beriker ise, zarif eşi ile birlikte, sosyeteye, ilk konserde takdim edildi.

Opera ve tiyatrolar, Ekim ayının ilk günü perdelerini açtılar. Ankaralı sanatseverler, büyük bir ilgi ile bileti bulma yarışına başladılar. Daha ziyade davetlilerin ve kordiplomatiğin faydalandığı gala gecelerinden sonra, asıl tiyatroseverler yeni eserleri seyretmek imkânına kavuşacaklar. Bakalım, tiyatro eleştirmecileri yeni eserleri nasıl karşılayacaklar...

*

Yeni öğretim yılı başladığı halde ankaralıların büyük ilgisine mazhar olan Köy Öğretmenleri İle Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği henüz çalışmalarına girişmedi. Üyelerden çoğu, mûtad toplantıların yapılmakta olduğu Sanatsevenler Kulübüne uğrayarak durumu öğrenmek istiyorlar

Sosyal hizmetler gönüllülerinden Nimet Ardıç, âni bir kararla Londraya gitmiş. Bu yolculuğun da yine bir sosyal hizmet tarafı olduğu söyleniyor.

(AKİS — 1247)

Moda

Kadın ve pantalon

Fransanın iki kral terzisi Andre Courreges ile Pierre Cardin, televizyonda kadın konusunda şiddetli bir tartışmaya girişmişler ve her iki sanatkâr, yarattıkları modellerin savunmasını yaparken, kadının giyeceği kıyafetlerden çok, onu bu kıyafetleri giyinmeye götüren faktörler üzerinde durmuşlardır. Tartışmada pantalon sembol olarak ele alınmıştır ama, pantalon burada bir vasıtadan ibarettir. Courreges ile Cardin, aslında, zamanımızın henüz halletmediği bir konuya, modern kadının gerçek kişiliğinin tarifi konusuna parmak basmışlardır.

Kırkbir yaşında, su mühendisi olan, fakat mesleğini terkederek terzilik yapan Courreges, aşın süsten nefret etmektdir. 100 parçalık yeni defilesinde kadını, 2000 yılındaki müstakbel görünüşü içinde ortaya atmış, gece ve gündüz için, sokak için hep» pantolonu tercih etmiştir. Gece pantalonu gri lâmeden yapılmıştır. Courreges'e göre, suni şekilde yaratılmış olan "çiçek-kadın" artık ölmüştür. Bugünün kadını faaldir, günlük hayat içinde bir gerçektir, etten ve kemikten, sinirden ibaret bir varlıktır. Yaşadığı hayata uygun giyinmek ister. Meşale, doğrudan doğruya hayatın gelişmesi, değişmesi, olduğu yerde dur maması meselesidir. Vaktiyle kadınlar 25 kat jüponu seve seve giyerler. sıkı korselerden hoşlanırlardı. Şimdi hayat şartları bunu kaldırmıştır. Çalışan, twist yapan, araba kullanan kadın, 25 kat jüponu nasıl giyinsin? Pantalon, kadın için bir zor unluk olmuştur. Kadınlar kışın üşürler. Bu yüzden, pantolonla kendilerini daha kıvrak, hafif, hür ve kuvvetli hissederler. Aksini söyleyen varsa, kadınları tanımıyordur!

Kadın ve kukla

Cardin'e gelince o, kadım tam "kadın" olarak görmek istemektedir. Defilesindeki 220 model, bu konuda birbiriyle yarışmaktadır.

Cardin, bu husustaki görüşlerini şöyle özetlemektedir:

"— Kadın, daima kadındır. Onun yok olması, erkeklerin ve dünyanın ölümüdür. Bu kadın müşfik, duygulu, hafifçe esrarlı bir yaratıklar. Moda, rahatı daima denemiş, fakat neticede daima korseli biçime dönmüştür. Dior İkinci Dünya Savaşından sonra, kadınların belini sıkan gepiyerleri ortaya atmış ve günün faal kadını, seve seve bu işkenceye katlanmıştır. Konfor bir yana, moda daima var olacak, kadını daha fazla kadın yapmaya çalışacaktır. Pantalon ancak iş görür, zarif değildir, estetik değildir. Hoşa gitmek isteyen kadın, hiçbir zaman üşümez. Ben gerçek kadını tanırım."

Parisli kadınlar, bu,ilginç televizyon tartışmasını büyük bir zevkle izlemişler ve meseleyi halletmişlerdir: "çalışmak için pantalon şarttır ama, akşamları pantolonu atmak, daha doğrusu, hem pantalonlu, hem pantolonsuz olmak da hiç fena bir fikir değildir."

Kadınlar erkeklerin bu "tek kıyafet" meraklarını anlamamaktadırlar.

Dört düğmeli ceket
Revaçta

1965 erkeği

Ağır ağır da olsa, erkek modası da değişmektedir. 1965 yılı erkek silüetinde de oldukça büyük değişiklikler vardır. Fransız erkek modasına göre bu yıl omuzlar tabii, kol evleri küçük, bel hafifçe gösterilmiş, ceket boyu uzunca ve yan dikişlerinden yırtmaçlıdır. Fantezi yelekler gine çoktur ve erkeğe biraz "değişik olma" şansı tanıyacaktır. Pantolonların paçası hafifçe bollanmışlar -23 cm. - Pantolonlarda röverler tekrar meydana çıkmış, fakat çok ensiz olarak kullanılmıştır. Spor pantalonlarda çapraz cepler gine pek revaçtadır. Büyük desenli, kareli spor kumaşlar ve bunların ceketlerine eş kumaşlardan yapılmış spor kemerler yılın yeniliğini teşkil etmektedir. Vücüda oldukça yakın redingot erkek paltoları kadın modasını izlemiştir. Üç düğmeli ceketler yukardan kapalı olup, ufak bir yaka meydana getirmektedir. Kruvaze ceketler de artık kesin olarak sahneye çıkmış, fakat gine yakaya yalan olarak düğmelenen klâsik kostümleri ortadan kaldıramamıştır. Fantezi olarak ortaya atılan ceket ise dört düğmeli olup, çok yukardan küçük bir yakası vardır ve eski zamanlan hatırlatmaktadır, üstten cepli, asker tipi ceketler de çoktur ve bunlar ağır kumaşlarla değer kazanmaktadırlar.

Teferruat

Bir iç kravat - eşarpla birlikte giyilen spor gömlekler de ceketsiz olarak çok şık durmaktadır. Kalın kumaşlardan yapılan bu gömlekler, 1965 yılının özelliğini teşkil etmektedir. Giyimli gömlekler, yenilik ola. rak gine küçük, yuvarlak yakalan ortaya atmıştır ama, bunun yanında geniş uzun, büyük çizgili, renkli her çeşit yaka, karışık şekilde mevcuttur.

Yağmurlukların kruvazesi, gizli düğmelisi, çok detaylı, cepli ve kemerlisi, içi muflonlusu aynı şekilde moladır. Çoraplar da, moda yönünden kadını izlemiş ve konforu, ısıtıcılığı inceliğe tercih etmiştir. Kışın bütün erkeklerin yün çorap giyeceklerini söylemek, herhalde mübalâğa olmıyacaktır. Bu yıl dize kadar uzanan er. kek çorapları da revaçtadır.

Ayakkabılara İngiliz modası hakimdir. Yüzler daha küçük olup, gün düz ayakkabıları özellikle renklidir.

Dernekler

Yeni bir yol

Kürsüdeki kadın, dinleyicilere baktı, gülümsedi, kürsüde yanıbaşında oturan amerikalı arkadaşıyla bir süre konuştuktan sonra, yine dinleyicilere döndü ve:

"— Hepiniz hoş geldiniz! Bugün burada, bize katılan yeni üyelerimizle beraber ilk aylık toplantımızı ya. pıp, meselelerimizi dile getireceğiz, faaliyetlerimizi anlatırken, bu meseleleri tartışarak, hep beraber çarelerini arayacağız" diye söze başladı.

Konuşan kadın, Ankara Çocuk Sevenler Derneğinin yeni Başkanı Şadan Pişek, yanında oturan kadın ise, Derneğin; ikinci başkanı Jean Renuille idi. Şadan Fişek, yaz başında yapılan kongrede başkanlığa getirilmiş, ve bundan sonra Demek yaz ta. tiline girmişti. Şimdi yeni üye kaydı le yeni çalışma mevsimine giriliyordu.

Çocuk Sevenler Derneği, Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinden kopan ve iki yıldır Ankarada, çok başarılı çalışmasıyla ilgi toplayan bir dernektir. Genç teşekkül, Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin çok muntazam çalışma sistemini' benimsemiş ve devletin kurduğu çocpk yuvalarına, yetiştirme yurtlarına, çocuk ıslahevine yardımcı gönüllü ekipler gönderme yoluna girerek kendisine çok olumlu bir saha bulmuştur. Tıpkı Türk-Amerikan Derneğinde olduğu gibi, türk ve amerikalı kadınlar hep beraber çalışmaktadırlar. Derneğin Aktaş, Zirkayı. Gazi, Keçiören ve Islahevi ekipleri vardır, Ekipler Aktaş, Zirkayı vs Gazideki yetiştirme yurtlarına, Keçiören çocuk yuvasına gitmekte ve oradaki çocukların çeşitli manevi ihtiyaçlarına cevap vermeğe, onlara, teşkilâtlanma sayesinde, maddeten de yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Fakat Derneğin asıl ilgi, toplayan tarafı, kadın derneklerinin çalışmasına getirdiği yenilik olmuştur. Bir yandan, ciddi devlet mü. seselerine yardım yolunu seçip, çabaların boşa gitmemesi sağlanırken, bir yandan da "bütün üyelerin katıldığı' aylık toplantılar" ın yapılmasına başlanmış, böylece bütün üyelerin me selelerle ilgilenmeleri ve bu meseleleri tartışmaları mümkün hale getirilmiştir.

Mevsimin ilk toplantısı, Mithatpaşa caddesindeki Türk . Amerikan Kül tür Merkezinde yanıldı

Kanun yolundan..

tik önce Aktaş ekipi, yaz faaliyetlerini bildirdi. Gerçi Dernek, yazın resmen tatile girmişti ama, Ankarada kalan üyeler, faaliyetleri büsbütün terketmemiş ve kurumlarla irtibatı devam ettirmişlerdi. Aktaş ekipi, yazın yetiştirme yurdunda açılan yüzme havuzuna yardımcı olmuş ve bu yüzme havuzuna ufak bir ücret mukabili, dışardan katılan çocuklar, masrafın bir kısmını karşılamışlardı. Sinema salonunun çatısı kapanınca, çocuklar burada kültürel faaliyetlerde bulunacaklardı.

Yetiştirme yurtlarının meseleleriyle yalandan ilgilenen Dernek üyeleri, bu meseleleri deşerken, birçok kanuni aksaklıklara da şahit oluyorlar ve bu meseleleri Genel Kurula getirerek orada tartışıyor, bunları su yüzüne çıkartıyorlardı.

Bir üye, bu konuda şöyle dedi :

"— Gerçi biz fazla maddi yardımda bulunanamayız ama ,yardım müessezelerini harekete getirebiliriz. Korunmaya muhtaç çocuk, birçok müesseselerin yardımına kanunen hak kazandığı halde, bu kanunlar işlememekte ve müesseseler gerekli yardımları alamamaktadırlar. Şu halde, bu yardımların sağlanması. Derneğin baş vazifesi olmalıdır."

Bir başka üye, çocukların daha müstahsil hale getirilmesini istiyordu. Ama, burada da karşılarına çıkan kanuni formalitelerden şikâyetçiydi.

Üyeler, birçok kimselerin, kestikleri kurbanları yetiştirme yurtlarına göndermelerini sağlamışlardır. En büyük ödevleri, çocukları manen tatmin etmek ve onların çeşitli müşküllerini hallederek, onlara yardımcı olmaktır. Bunun için, zaman zaman kanuni yol lardan, kanunları işler hale getirmeğe çalışmak veya bazı kanunların, eksiklerinin tamamlanmasını sağlamak üzere mücadeleye girişmek gerekmektedir.

Çalışma metodu

Bir çocuk yuvasında en önemli şey muhakkak ki çalışma metodudur. Üyeler, uzun tartışmalardan sonra, ayni üyelerin ayni çocuk gruplarını ele almasına karar verdiler. Böylece,' çocukların "sahip olma'" isteğine cevap vermek, onların anne ' ihtiyacım gidermek mümkün olacaktır. Üyeler, yuvalarda mevcut ana okullarında çalışmakta ve ayrıca da kendileri ana okulları açarak, çocuklarla meşgul olmakta ve onları okula, çevreye alış tırmağa gayret etmektedirler. Çocuklar, üyeleri tanımak, benimsemek istemektedirler. Tecrübeye dayanan bu gerçek, üyelerin çalışmasına ışık tutmalıdır.

Gazi Yetiştirme Yurdunda Dernek, sınıfta kalan çocukların zamanlarınındeğerlendirilmesi için faaliyete geçmiş, bir dikiş öğretmeninin atölye açması kararlaştırılmıştır. Islahevinde de çocukları sanat sahibi yapacak kü çük el sanatları atölyelerinin açılma. sına çalışılacaktır..'

Saat 14.00 de toplanan Genel Kurul, akşam 17-00 de dağıldı. Üyeler kanunî formaliteleri, kanunî eksiklikleri, iç ve dış etkileri, imkânları, izlenecek çalışma programını ve bu çalışmanın esasını uzun uzun tartıştılar ve esasa bağladılar.

Yeni Delhi

Her Salı, Perşembe, Cumartesi ve Pazar uçak değiştirmeden YENİ DELHİ. Şahane servis... iki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Hong Kong

Hergün uçak değiştirmeden HONG KONG. Şahane servis... iki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Tokyo

Hergün uçak değiştirmeden TOKYO. Şahane servis... iki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Nereye seyahat ederseniz ediniz...

Uçak seyahatlerinde hiçbir şey tecrübenin yerini tutamaz. Ve PanAm'ın 6 kıtadaki tecrübesine hiçbir havayolu erişememiştir. Dünyanın neresine seyahat ederseniz ediniz, PanAm'ın sağladığı pahabiçilmez avantaj olan tecrübenin verdiği rahatlıktan istifade ederek huzur içinde uçarsınız.

Rezervasyon için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz.

İSTANBUL : Hilton Methali, Tel.: 47 45 30
ANKARA : Atatürk Bulvarı 53, Tel.: 12 11 00
İZMİR : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 06
ADANA : Ağba Oteli, Tel.: 32 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Haberler

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasına yaz ortalarında Şef Yardım. cısı olarak tâyin olunan genç sanatçımız Hikmet Şimşek, CENTO kültürel, münasebetleri ve işbirliği çerçevesinde, Tahrandaki orkestrayla konserler vermek üzere, geçen haftanın sonunda İrana hareket etti. Şimşek, konserlerinin yanısıra "Türkiyedeki müzik hayatının gelişimi" konulu konferanslar da verecektir.

•

Bu yıl dinleyeceğimiz en ilgi çekici konserlerden birisi de herhalde, bu hafta Perşembe akşamı verilecek konser olacaktır. Bu konserde çalınacak Bach'in Beşinci Brandenburg kon certosuna solocu olarak Mükerrem Bark, Mithat Fenmen ve Ayla Erduran katılmaktadır. Ayrıca Ayla, Bach'-n "mi majör" tondaki keman konçertosunu da seslendirecektir.

•

Yugoslavyalı orkestra şefi Boris Papandopulo yurdumuza geldi. Misafir Şef. Devlet Operasında Sevil Berberi operasını yönetmekle beraber, ayrıca, orkestrayla Haydn'ın Londra senfonisin, Haçaturyanın keman konçertosunu ve kendi "Konser Uvertürü"nü çaldıracaklar. Orkestradan Engin Eralpın solocu olarak katılacağı bu konserle Haçaturyanın bestesi Türkiyede ilk defa konserde çalınmış olacaktır

•

Geçen yıl müzikseverlerin büyük bir ilgiyle izledikleri Detmold Nefesli Çalgılar Topluluğundan dört kişilik bir grup, yine Alman Kütüphanesinin teşebbüsüyle Ankarada bir konser verecektir.

1 Konser dinledim

Konseri veren : Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.
Yöneten : Prof. Gotthold E. Lessing.
Konserin yeri : Ankara Konser Salonu..
Günü : 2 Ekim 1964 Cuma, Saat 20.30 da.
Solocu : Genç, fakat ünlü piyanist Verda Erman.
Program : Beethoven, Rahmaninof ve Brahms'in bestelerinden meydana geliyordu :

1. Beethoven : Üçüncü Leonore uvertürü,
2. Bahmamnof : Üçüncü piyano konçertosu,
3. Brahms: Birinci senfoni.

Konserin özellikleri : Mevsimin ilk konseri olması ve yılda ancak bir kere dinlemek fırsatını bulabildiğimiz genç kuşağın en önde piyanistlerinden Verda Ermanın solocu olarak katılması konserin başlıca özelliğini teşkil ediyordu. Bu yıl Ankara Türk Filarmoni Derneğinin konserleri hem biraz erken başladı, hem de önceki yıllara oranla hayli farklı bir organizasyon göze çarpıyordu

Beğendiklerim : Leonore uvertüründen Brahms senfonisinin son ölçüsüne kadar bütün konseri beğendim. Orkestra, her yıl gösterdiği ilerleme hamlesinde yeni ve önemli bir adım daha atmış, gerçekten iftiharla anabileceğimiz bir beraberlik ve olumlu bir çalış çıkarabilen hatırı sayılır bir topluluk olmuş... Şef Lessing şimdiye kadar birçok defa dinlediğimiz Leonore uvertürüne, klasik formuna hiç dokunmadan, yepyeni bir renk ve hareket vermesini pek güzel, başardı.

Brahms'in Birinci senfonisi de Leonore gibi çok çalman ve konser müdavimlerinin artık ezbere bildikleri parçalardan olduğu için, bunu seslendirmenin nasıl bir cesaret işi olduğunu belirtmeye lüzum yok. Ama ou cesareti gösteren Lessing gerekeni yapmasını da bildi ve sonunda hakkı olan zafere ulaştı.

Verda Ermana gelince, bu pek genç sanatçımız artık, dünyanın dört bucağında tereddütsüz konserler verecek ve adına büyük bir ün katacak kerteye erişmiş... Pürüzsüz ve kuvvetli bir tekniğin yanma kudretli, fakat, hiçbir nüansı ihmal etmeyen bir yorum gücünü de katan gerçek anlamda bir piyano virtüozuna sahip olmakla milletçe de övünmeliyiz.

Beğenmediğim : Tertipçileri alkışlamakla beraber, salonda, özellikle ilk bölümde ayakta birçok dinleyicinin bulunması, hattâ bazı tanınmış kişilerin bile konseri sonuna kadar ayakta izlemek zorunda kalmaları da gösteriyor ki, şu mahut "davetiye dağıtımı" konusu birtürlü çözümlenememiş...

Sonuç : Her yönüyle konser, sanat alanında ileri olarak bilinen ülkelerde dinlenebilecek "güzel" konserlerin ayarından hiç de aşağı değildi.

Daniyal ERİÇ

Verda Erman
Ün yolunda,

TİYATRO

İstanbul

Yeni topluluklar

İstanbulun özel tiyatroları devamlı bir gelişme halindedir. Sayıları da mevsimden mevsime çoğalmaktadır. Şehir Tiyatrosu, Şişlideki Site Stüdyosunda açtığı altıncı sahnesini kapar, Gülriz Sürûri - Engin Gezzar topluluğu Küçük Sahneden ayrılır, Genar Tiyatrosunun çalışmalarına devam edip etmiyeceği henüz bilinmezken. Ulvi Uraz Beyoğlunda, Çetin İpek. kaya da Kadıköyde, iki yeni topluluk kurdular, temsillere de başladılar.

Bunlardan Ulvi Uraz topluluğu, Cezzarlardan boşalan Küçük Sahneye geçti. Kadrosunda şu sanatçılar var: Tuncer Necmioğlu, Müfit Kiper -misafir sanatçı-, Gündüz Kılıç, A. lev Koral, Türker Tekin, Necabettin Yal, Altay Tanur, Nur İnsel, Ersan Uysal, Ceİile Toyon, Demir-Can, Metin Akpınar ve Hikmet Karagöz. Top luluğun yaş ortalaması 27,7'dir.

Repertuvarında bu mevsim Haldun Taner, Orhan Kemal, Orhan Asena, Recep Bilginer ve Orhan iyilerden eserter vardır.

Şarkılı ibret, 28 tablo...

Ulvi Uraz topluluğunun mevsimi açmak üzere sahneye koyduğu ilk oyun, bir yerli oyun. Haldun Tanerin "Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım" adlı ve 2 bölümde 28 tablolu bir "şarkılı ibret"idir.

"Keşanlı Ali" yazarı yeni oyununda, gene epik biçime bağlı kalmış, ama bu sefer, daha çok Ortaoyunu ve Karagöz gibi geleneksel tiyatro biçimlerimizden faydalanmayı tercih etmiş tir. Nitekim bazı sahnelerde, bellibaşlı rol sahipleri, bir perde arkasın. da görünerek, Karagöz hareketleriyle oynamaktadırlar. Oyun Abdülhamit devrinden 27 Mayıs devrimine kadar sosyal ve politik hayatımızın renkli ve canlı bir panoramasını çizmekte, biri saf ve dürüst, öbürü ihtiraslı ve amacına ulaşmak için her vasıtayı mübah sayan iki arkadaşın, mahalle mektebinden başlıyarak hayat boyunca başlarından geçenleri - ve başlarına gelenleri - göstermektedir.

Ferruh Doğanın çizdiği dekorların yeniliği; panolar üzerine çizilmiş olan çok renkli desenlerdedir. Bu desenlerin çoğu, sahnede sözü edilen olaylarla ilgili karikatürler gibidir ve mizah açısından oyunun nüktesini ta marnlamak amacını gütmektedir

Oyun : "Ön İkinci Gece" ("The Twelvth Night").
Yazan : William Shakespeare (1564-1964).
Çeviren : Avni Givda.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro)
Sahneye koyan : Cüneyt Gökçer.
Müzik : Nevit Kodallı.
Dekor - Kostüm : Turgut Zaim.

Konu: Shakespeare'in, yalnız Ankarada, dördüncü defa sahneye konulan bu zarif, eğlenceli komedisini bilmiyen kaldı mı, bilmem. Ama kısaca anlatayım gene : "Yanlışlıklar Komedyas"ndaki gibi, ikiz kardeşlerin sebeboldukları yanılmalar... Bunlardan biri bu sefer kızdır, üstelik erkek kılığına ve bir Dukanın hizmetine girmiştir. Bu yüzden Dukanın âşık olduğu güzel Olivia, efendisine veremediği gönlünü, onun adına diller döken - er. kek sandığı - pajına kaptırıverir. Bunlara, kendini beğenmiş kâhya Malvolio'yu, hanımının ağzından yazdığı sahte aşk mektuplarıyla, çılgına çeviren fettan bir hizmetçinin ve şarap tulumu Sir Toby ile akıl fukarası Sir Andrev'nun yarattıkları komik sahneleri ve filozof bir soytarının nüktelerini eklerseniz, "On İkinci Gece"nin nasıl bir komedi olduğunu hayâl ede. bilirsiniz.

Oynıyanlar : Kerim Afşar (Orsino), Umran (Sebastian), Salih Canar (Sir Toby Ayvagöbek), Ertuğrul İlgin (Sir Andrew Safransurat), Cüneyt (Malvolio), Bozkurt Kuruç (Soytarı), Ayben Kaçmaz (Olivia), Çiğdem Selışık (Viola), Muazzez Kurdoğlu (Mary) v.s.

Beğendiğim : Cüneyt Gökçerin yeni sahne düzenine Batılı bir üslûb içinde kalmayı başardığı nükteli ve akdenizli- renk; Malvolio'da usta bir kuyumcu inceliğiyle işlenmiş olan, güçlü kompozisyonu. Salih Canar, Ertuğrul İlgin, Şahap Akalın, Muazzez Kurdoğlu dörtlüsünün sürükleyici oyun birliği. Ayten Kaçmazın Olivia'ya sahnelerimizde ilk defa, gerçek yüzünü kazandıran ölçülü, zarif ve çekici oyunu. Çiğdem Selışıkın rahat, sıcak bir estetikle Viola'ya verdiği sevimli ifade, öbür rollerde Ümran Uzmanın, Zafer Erginin, Nihat Akçanın ahenkli oyunları.

Beğenemediğim : Bozkurt Kurucun filozofluğu -ve estetizmi- uğruna sevimliliğini kaybeden Soytan'sı. Kerim Afşarın, sesinin sıcak rahatlığına uygun düşmeyen rahatsız - fazla dik, fazla gergin - oyunu. Mary'nin - biraz da desteklenmediği için - gerektiği gibi değerlendirilemeyen gülme - ve güldürme _ sahnesi. Oyunun bütününde - Paris temsillerine kıyasla - frenlenmiş görünen canlı ve hareketli hız.

Sonuç : Herşeye rağmen sahnelerimize çıkarılan en başarılı "On İkinci Gece".

Naciye FEVZİ

Büyük Tiyatroda "On ikinci Gece"
Herşeye rağmen, başarılı

K i t a p l â r

YUNAN PROPAGANDASI

(Tarih doktoru Dimitri Kitsikisin Birinci Dünya Savaşından sonraki yunan propagandasını inceleyen eseri. Meydan Neşriyat, İstanbul, Toker Matbaası **1964** orta boy 381 sayfa 1250 kuruş)

Dimitri Kitsikis bir yunanlı tarihçidir. Tarafsız bir bilim adamı sıfata ile, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Yunanistanın milletlerarası propaganda alanında neler yaptığını konu olarak ele almış, ciddi bir inceleme ve araştırma yapmış, eserini de 1963 yılında," Paris Edebiyat ve Beşeri İlimler Fakültesi, Milletlerarası Münasebetler Tarih Enstitüsü, "Milletlerarası Politikada Propaganda ve Baskı: 1919-1920, Paris Barış Konferansında Yunanistan ve Toprak Talepleri" adıyla fransızca olarak yayınlamıştır.

Dimitri Kitsikisin eseri Meydan Neşriyat sahibi Hakkı Devrim tarafından, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının da maddi desteği ile, türkçeye çevrilmiş sadece türk okuyucusunu ilgilendirmeyen bazı bölümleri ayıklanarak yayınlanmıştır.

Yunanistanın Kıbrıs olayları dolayısıyla milletlerarası politika sahasında bir kere daha cirit oynattığı şu günlerde, yunan propaganda sanatının nasıl işlediğini belirtmesi bakımından kitap son derece ilgi çekicidir. Yunanlı olmasına rağmen, herşeyden önce bir bilim adamı olan yazarın, konu bilimsel bir araştırma konusu olarak ele alındığı için, yazdıkları ayrı bir önem kaşımaktadır. Yunan propagandası milletlerarası münasebetlerde nasıl işlemektedir? Bu konuda yunanlılar nelerden, nasıl faydalanmaktadırlar? Bütün bu soruların, cevabı; kitapta, tarihî belgeler olarak verilmektedir. Başta türk diplomasisini yönetenler, Kıbrıs meselesine ilgi duyan ve bu konuda hiç değilse kafasında bir çözüm yolu arayan her türk vatandaşı, Kitsikisin bu önemli kitabını mutlaka okumalıdır.

İlhami SOYSAL

GERÇEK KEMALİZM
Atatürk konusunda bir inceleme. Yazan: Tümgeneral Faruk Güventürk, Okat Yayınevi yayını, İstanbulda 1963 yılında Bahar matbaasında basılmıştır. Orta boy, ciltli, gömlekli, 294 sayfa 1000 kuruş, isteme adresi: Okat Yayınevi, Ankara Cad. 45-İstanbul

DİN IŞIĞI ALTINDA NURCULUĞUN İÇYÜZÜ
İnceleme. Yazan Tümgeneral Faruk Güventürk, Okat Yayınevi yayını, İstanbulda 1964 yılında Bahar matbaasında basılmıştır. Orta boy, 158 sayfa, 500 kuruş. İsteme adresi: Okat Yayınevi, Ankara Cad. Güncer han 45 - İstanbul

DÖRT BEYAZ TÜY
Roman. Yazan : A. E. W. Mason, Çeviren : Betül Öztoprak Nil Yayınevinin ikinci kitabı, 1964, yılında İstanbulda Bahar matbaasında basılmıştır. Orta boy, ciltli, gömlekli, 254 sayfa, 1000 kuruş. İsteme adresi: Nil Yayınevi, Nuruosmaniye **Cad.** 38 kat 2- İstanbul

•

PAPRİKA
Roman. Yazan : Erich Von Stroheim. Çeviren: Güneelî Tunç. Nil Yayınevi kitaplarından. 1963 yılında İstanbulda Hamle matbaasında basılmıştır. Orta boy, ciltli, gömlekli, 302 sayfa 1250 kuruş. Nil Yayınevi, Nuruosmaniye Cad. 38, kat 2 - İstanbul.

•

İSLAMİ BİLGİLER ANSİKLOPEDİSİ
Ansiklopedi. Hazırlayan Selahattin Şar. Hizmet Kitapları yayını, 1964 yılında İstanbulda Çelikcilt matbaasında basılmıştır. Orta boy, ciltli, gömlekli 272 sayfa 1250 kuruştur. İsteme adresi: Babıali Cad. 64 - İstanbul Hizmet Kitapları.

*

YENİ HUKUK LÜGATİ VE HUKUK TERİM.ERİ SÖZLÜĞÜ
Sözlük. Hazırlayan: T. Azmi Uslu. Site yayınlarının birinci kitabı, 1964 yılında İstanbulda İstanbul matbaasında basılmıştır. Büyük boy, **350** sayfa, 2500 kuruş. İsteme adresi: Site Kitabeyi, Ankara Cad. **52/1** - İstanbul

Filmler

"Ölüm Mahkûmları"

Başlangıçta, western kovboy filmleri bir vur-kır, bir hayıhuyu içinde gidiyordu. Kötü adamların ortalığı kasıp kavurduğu bir sırada, beyaz atına binmiş, geniş kenarlı şapkasını bir kenara yıkmış, iki yanında iki sedef saplı tabanca taşıyan "kahraman" çıkageliyor ve çok kısa bir sürede hem yumruğunun ve hem de tabancalarının gücüyle her şeyi düzeltip barışa vardırıyordu.

İkinci Dünya Savaşma ve ondan sonrasına kadar, western-kovboy filmleri bu tür bir tekdüzelik içinde yürüdü durdu. Arada bir, kendilerini' western'de denemek isteyen bazı ustalar da herhangi bir yenileşme düşüncesi ardında değillerdi. James Cruze'nin getirdiği "Batıya Göç" ve D. w. Griffith'in "Kuzey-Güney iç savaşı" hep bu kısır dönü içinde dolanıyordu.

Savaş sonrasında western'lere, bu defa Avrupa sinemasından göçmüş dışarlıklı ustalar da karıştılar. Avrupalı sinemacıların western'lere bakışı ile yerlilerin bakışı arasındaki görüş farkı derhal ortaya çıktı ve western'lerin havası ansızın değişiverdi.

Yerli - yâni amerikan asıllı - rejisörler arasında bu türde yalnız bir tek John Ford, folkloru ve mahalli renkleri yansıtma çabası içindeydi ve western'ler Ford'un elinde amerikan sinemasına özgü bir nitelik kazanmaktaydı. Avrupalı rejisörler ise, bu mahallî renkliliğe bir de günümüz problemlerini katmayı aklettiler ve böylece vahşi Batı ile vahşi Batı insanlarının serüvenleri yenilenip, bir bakıma, evrenselliğe kavuştular.' Her rejisör, kendi görüş ve düşüncesine göre western'lere insan ve insanla ilgili problemleri de beraberinde getiriyordu. Bu akıllıca davranış, western'ler üzerine olan ilgiyi daha arttırdı ve amerikan sineması gerçek kişiliğini - ticarî yönün dışında - bu dalda sağlamış oldu.

Henry King adında biri..

Bugünkü Hollywood sinemacıları içinde eski kuşak temsilcisi olan Henry King'in filmografyasında her çeşitten filme rastlanır. Komediler, spectacle'ler, western'ler, melodramlar, gözü sulu aşk filmleri... Bu kadar değişiklik içinde çalışması, Henry King'e, mesleğinin öbür ustaları arasında sağlam veya çürük herhangi bir yer edinmesini engellemiştir. .

King, 1896 yılında doğdu ve sinemaya girmeden önce de gezginci tiyatrolarda oyunculuk etti, sahneye çıktı. Sinemaya giden yolu da yine oyunculuğunun aracılığında açtı. Pathe stüdyolarına başlangıçta oyuncu olarak girdi, sonra senaryolar yazdı yardımcılık etti ve 1921 yılında da illi filmini çevirdi. Adım ilk duyurusu ve ilk çıkışı, bir western filmi "Jesse James - Sevimli Haydut'la oldu.

Çağdaş yazar John Herşey'in bil romanının sinemaya aktarması olan' "A Bell for Adano - Hürriyet Çanı" King açısından ne kadar olumlu bu film ise; Tyrone Power ve Jean Pecers'li "Captain from Castille - Kılıçlarm Gölgesinde", yine Tyrone Powe ve Orson Welles'li "Prince of Foxes Devler Savaşı" da bir o kadar olumsuz, yapanı baremli rejisör saydıran

Gregory Peck ve Stephen Boyd "Ölüm Mahkûmları" nda

Kahramanların içyüzü

nitelikte filmlerdir.

Bir bocalama döneminden sonra King, 1950'de Gregory Peck ile yeniden western'e döndü ve "The Gunfighter Silâhşor Kanı" nı yaptı. "The Gunfigibter - Silâhşor Kartı", yenileşmeye doğru giden western'ler içinde kendine düşeni yerine getirmeye çalışan, kenarından köşesinden iyiniyet belirtilerini gösteren bir filmdir. Filmin kahramanı, yine western filmlerinin klâsik "kahraman" ölçülerine tıpatıp uymaktadır ama, daha bir "insan"dır. Roman veya sinema kahramanı gibi değil, gerçek hayattaki gibi davranmaya yönelmiştir. Peck, ünlü ve eline çabuk bir batılı "kahraman" dır, fakat kahramanlıktan da, eline çabukluktan da, adam öldürmekten de bıkmıştır.

King, bu western'den sonra yine baremliliğine döndü. Gereksiz feir speotacle, "David and Bathsheba-Hazrsti Davut ile Belkıs"ı yaptı, ardın dan "Hürriyet Çanı"ndaki başarışma güvenerek bir Hemingway denemesine girdi : "The Snows of Kilimanjaro. Kflimanjaro'nun Karları". Bu filminde de oyuncu olarak Gregory Peck'i seçmişti. Daha sonra eski oyuncusu Tyrone Power'le, birbirini tutmaz film lere girdiler: "King of the Khyber Rifles - Hayber Fedaileri" ve "The Sun Also Rises-Güneş de Doğar"...

İkincisi, King'in ikinci Hemingway denemesidir. Başrollerinde Tyrone Power, Ava Gardner, Errol Flynn ve Edy Albert oynamaktadırlar. Hemingway'in en güçsüz eseri olan "Güneş de Doğar", normal olarak King'e ve oyuncularına hiç birşey kazandırmadı. King'i western'leri ile belirgin bir düzeye çıkaracakken, tersine, duraklattı.

Ara filmleri olan "Love is a Many Splendoned Thing-Aşk Güzel Şeydir"i kötü bir aşk, "Carousel - Atlı Karınca" ise, seviyesiz bir müzikal film oldular.

Yeniden western'e dönüş

King, "The Bravados - Ölüm Mah. kumları" ile üçüncü defa western'lere döndü. Oyuncusu yine Gregory Peck'tir. Senaryoyu, küçük bir hikâyeden yazan, James Edward Granttır. Grant. bu türün ustalarıyla çalışma ortaklığı yapan usta bir senaryo yazandır.

King, "The Bravados- Ölüm Mahkûmları"na kendisinden beklenen bir girişle girmekte, fakat sonu seyirci için şaşırtıcı bir biçimde bağlamakta, dolayısıyla hem kendini, hem de filmini kurtarmaktadır.

"The Bravados-ölüm Mahkûmları", bir küçük kovboy kasabasının o çağın insanlarının ve arada bir tek kişinin hikâyesidir. Sınıra yakın bir bölgede çiftçilik yapmakta olan Douglas (Gregory Peck), bir akşamüstü dönüşünde evini haydutların basmış ve karısının da öldürülmüş oldu. ğunu görür. Fakat bu arada civardaki bir kasabada haydutlar yakayı ele verirler ve banka soygunu sırasındaki işledikleri bir cinayetten de idama mahkûm olurlar.

Douglas, idam gününün akşamına doğru kasabaya gelir. Amacı, karısının katillerini asılırken görmek ve böylece bir iç huzuruna kavuşmaktır. Kasaba, idam yüzünden son derece tedirgindir. Her türlü tedbir düşünülmüş ve alınmıştır, önemli olan, geceyi atlatmak ve şafakla mahkûmları asıp kurtulmaktır. Yakın bir komşu kasabasından da cellât istenmiştir. Douglas'ı önceleri, beklenen cellât sanırlar. Şerifle durumu görüşünce, Şerif, bu garip yabancıya pek karşı çıkmaz. Yalnız tabancalarını teslim alır, bırakır.

Derken, beklenen cellât gelir ve kasabalı rahatlar. Dört mahkûm ölüme hazırlanırlar. Kasabalının yıllık dua gecesi için kilisede toplandıkları anda beklenmedik olay patlak verir ve cellât kılığına girmiş dört mahkûmun beşinci suç ortağı, hapishaneyi basarak arkadaşlarını kurtarır ve kaçmalarını sağlar.

Kaza — Türk sinemasının altın kalpli Kötü Adamı A. Tarık Tekçe de göçtü. Artık sinemaseverler onun kalın sesini, sevimli tavırlarını görmekten mahrum kalacaklar. Tekçe bundan bir hafta evvel Karabük yolunda vuku bulan bir kaza neticesinde başından yaralan mış ve koma halinde helikopterle Ankaraya nakledilmişti. Ankarada yapılan müdahaleye rağmen Tekçe kurtarılamadı. Türk sinemasının bu bir büyük kaybıdır. Zira Tekçeler hiç bir yerde bol değildir.

Kasaba birbirine girer. Mahkûmlar giderlerken kasabadan bir gençkızı kaçırmayı ihmal etmezler. Rehine o. larak götürdükleri kızı, üstlerine gelecek kasabalıya karşı bir çeşit koç olarak kullanacaklardır.

Nitekim öyle de olur. Kasabalı, mahkûmların ardına düşer. Fakat geçidi tutan haydutların ateşi karşısında sabahın olmasını beklerler. Haydutlar ise, bir arkadaşlarım geçide dikmişler, yanlarında rehine olduğu halde, çöle doğru vurmuşlardır.

Douglas, çevreyi gayet iyi tanıdığı ve haydutların geçidi kasabalılara karşı tutup kapatacaklarını bildiği için, işe katılmayı ertesi sabaha bira. kır Sabahleyin, işin yürütülmesini üzerine alır ve iz sürmeye başlar. Douglas için mahkûmların ele geçirilmesi ve kanun yoluyla cezalarını bulmaları önemli değildir. O, karısının intikamım alma amacını gütmektedir.

Bu yönden gelişen hikâye, giderek, bîr çeşit insan avı haline gelir. Hay. dutlar kaçarlar, Douglas kovalar. Arada gerginlik sürüp gider. Haydutlar, kendileriyle hiç bir alışverişi ol. mamış, üstelik kasabadan da olmayan bu garip yabancıdan enikonu ürk müşlerdir. Kaçma ve kovalama devam eder ve Douglas, herbirini kıstırıp kendi eliyle öldürür, içlerinden, sadece biri, meksikalı bir yerli, sınıra gelir ve Douglas'ın elinden sının geçerek kurtulur. Kasabalıların sonuncuyu kendi basma bırakmalarına karşılık, Douglas atını sürer, sınırı geçerek, meksikalının ardını bırakmaz.

Sonunda dördüncüyü de ele geçirir, fakat tam öldüreceği sırada roller değişir ve tabanca Douglas'tan meksikalıya geçer ve düğüm de çözülür : Douglas'ın karısı ile, şimdiye kadar öldürdüğü üç adamın hiç bir ilgisi yoktur ve gerçek katiller onlar değildir.

Douglas, bu çarpıcı gerçek karşısında ne yapacağını şaşırır. Hem yan. lış kişileri öldürmüş ve hem de bu yüzden katil olmuştur. Şaşkın, yıkık, tek kurtuluşu Allaha sığınmakta bulmuş halde, gerisin geriye döner.

King, senaryocusu ile seyircisine şaşırtıcı bir son hazırlamıştır. Katil Douglas, kasabaya döndüğünde daha büyük bir sürpriz ile karşılaşır: Kasabahlar, katil Douglas'ı kahraman Douglas olarak karşılarlar ve alkış yağmuruna tutarlar.

Gerçeği bilen kahraman değil da katil olan Douglas toplumdan suçla olarak kaçar ve çiftliğine çekilir.

(Basın: A — 11234) — 1229

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

İŞ KARİKATÜR REKLAM STÜDYOLARI
Bu bir
REKORDUR!
ZİRAAT
BANKASI
Tasarruf Sahiplerine
bir tek çekilişte
6 milyon lira
dağıtıyor. Bu da bir
REKORDUR!..
Kaptan Joschua 11 m.lik yelkenli bir tekne ile New Port dan hareket ederek 74.030 km. uzunluğundaki deniz yolu ile dünya turunu tek başına 3 sene, 2 ay, 2 günde başardı. Bu zaferine rağmen Joschua yüzme bilmiyordu.
BU BÜYÜK ÇEKİLİŞTE
40 APARTMAN DAİRESİ
5 ADET 100.000 LİRA
10 ADET 50.000 LİRA
20 ADET 25.000 LİRA
50 ADET 5.000 LİRA
ZİRAAT
BANKASI
AYRICA
33208 TALİHLİYE ÇEŞİTLİ PARA
İKRAMİYELERİ VERİYOR